

ŽALIOJI KNYGA

ŽALIASIS TAŠKAS

Vilnius 2026

ISSN 2669-1949

LEIDINIO REDAKTORĖ:

MB „Kita forma agentūra“ direktorė **Vaida GRIŠKEVIČIENĖ**

LEIDINĮ PARENGĖ:

MB „Solid Communication“ direktorė **Svajūnė MARCINKEVIČIENĖ**

LEIDINIO DIZAINERĖ IR MAKETUOTOJA:

Jurgita BALTRUKEVIČIŪTĖ

KALBOS REDAKTORĖ:

Inesa DIDIKAITĖ-RAMANECKĖ

ĮVADAS

Aplinkos ministrė
Ieva ANDRIULAITYTĖ

Su įvairiomis pakuotėmis susiduriame kone kiekvieną dieną. Pakuotės apsaugo produktus, padeda juos saugiai transportuoti, o ant pakuočių pateikiamas ženklinimas suteikia vartotojams reikalingą informaciją. Tačiau atlikusios šias funkcijas daugelis pakuočių greitai tampa atliekomis.

Europoje pakuočių atliekų kiekis nuolat auga, todėl didėja žaliavų poreikis, o dalis vertingų medžiagų negrįžta į gamybą. Siekiant pakeisti šią situaciją, nebepakanka vien tinkamai surinkti ir perdirbti susidariusias atliekas. Apie poveikį aplinkai svarbu galvoti dar kuriant pakuotę.

Tam Europos Sąjungoje nustatyti bendrieji pakuočių gamybos ir naudojimo reikalavimai, įtvirtinti šiemet pradedamame taikyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamente dėl pakuočių ir pakuočių atliekų. Reglamentu siekiama mažinti perteklinį pakavimą, užtikrinti pakuočių tinkamumą perdirbti, didinti perdirbtų medžiagų naudojimą ir plėsti pakartotinio naudojimo sistemas. Verslui teks peržiūrėti naudojamas medžiagas, pakuočių dizainą ir gamybos procesus. Kartu atsivers daugiau galimybių diegti inovacijas ir taupyti išteklius.

Kad naujieji reikalavimai būtų įgyvendinti sklandžiai, reikalingas valstybės institucijų, savivaldybių, verslo, mokslo bendruomenės, atliekų tvarkytojų ir gyventojų bendradarbiavimas. Savo ruožtu Aplinkos ministerija sieks, kad nacionalinės taisyklės būtų aiškios, verslui būtų suteikta pasirengti reikalinga informacija ir sukurta aiški teisinė bazė.

Šiame leidinyje pateikiami pavyzdžiai rodo, kad Lietuvos verslas jau ieško būdų mažinti sunaudojamų medžiagų kiekį, kurti lengviau perdirbamas pakuotes ir diegti pakartotinio naudojimo sprendimus. Sukaupta patirtis gali padėti kitoms įmonėms geriau suprasti artėjančius pokyčius, įvertinti savo pasirengimą ir pasirinkti tinkamus sprendimus.

Tikiuosi, kad „Žalioji knyga“ taps praktiniu vadovu verslui ir paskatins naujus reikalavimus paversti realiais pokyčiais.

Linkiu įdomaus skaitymo ir drąsos įgyvendinant naujus sprendimus!

TURINYS

11 **01 MAISTO PAKUOTĖMS** – NAUJI CHEMINĖS SAUGOS STANDARTAI

17 **02** NAUJASIS REGLAMENTAS KEIČIA PAKUOČIŲ TAISYKLES: **SVARBIAUSIA – PERDIRBAMUMAS**

23 **03** VERSLAS REAGAVO ANKSČIAU. „MANTINGOS“ PAVYZDYS: **PERDIRBAMUMAS PRASIDEDA NUO DIZAINO**

29 **04** PERDIRBTO PLASTIKO TIKSLAI: **KODĖL VERSLUI REIKIA DAUGIAU AIŠKUMO?**

35 **05** PAKUOČIŲ ATEITIS – **PAKARTOTINIO NAUDOJIMO SISTEMOS**

TURINYS

06 PAKUOTĖS OPTIMIZAVIMAS – **NAUDA VERSLUI IR APLINKAI** 41

07 MAŽESNĖS PAKUOTĖS, DIDESNIS EFEKTYVUMAS: **TUŠČIOS ERDVĖS PAKUOTĖSE MAŽINIMAS** 47

08 DRAUDIMAI PERTEKLINĖMS PAKUOTĖMS: KĄ TAI REIŠKIA VERSLUI **„RADISSON HOTEL KAUNAS“ PATIRTIS** 53

09 UŽSTATO SISTEMA – **SĖKMINGAS ŽIEDINĖS EKONOMIKOS PAVYZDYS** 57

10 PAKUOTĖS GYVAVIMO CIKLAS: **GAMINTOJO ATSAKOMYBĖ PRAKTIKOJE** 63

11 NAUJASIS REGLAMENTAS KEIČIA GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĘ: **„ŽALIASIS TAŠKAS“ – PARTNERIS ĮGYVENDINANT GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĘ** 67

NAUJASIS EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS LEMS SVARBIUS POKYČIUS

Pakuočių atliekų mastas Europoje tapo viena didžiausių aplinkosaugos problemų. Reaguojant į tai, nuo 2026 m. verslui prasideda naujas etapas, kurį lems vienas reikšmingiausių per pastaruosius 30 metų Europos Sąjungos aplinkos politikos pokyčių. Europoje pakuočių atliekos jau seniai virto sistemine problema. Remiantis įvairių Europos Sąjungos institucijų vertinimais, net 40 proc. viso Europos Sąjungoje sunaudojamo plastiko ir 50 proc. popieriaus sunaudojama pakuotėms, o jos sudaro reikšmingą komunalinių atliekų dalį. Tai rodo ne tik didelį žaliavų poreikį, bet ir neefektyvią jų panaudojimo grandinę, kurioje per mažai pakuočių surenkama, dar mažiau perdirbama, o dalis vis dar atsiduria sąvartynuose ar deginimo įrenginiuose. Žaliosios ekonomikos tikslai tokiomis sąlygomis išlieka sunkiai įgyvendinami.

Būtent todėl Europos Sąjunga patvirtino Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą, kuris žymi vieną iš didžiausių pastarojo dešimtmečio pokyčių pakuočių rinkoje. Reglamentas įsigaliojo 2025 m. vasarį ir vienodai taikomas visose valstybėse narėse, o realūs pokyčiai pradės ryškėti jau nuo 2026 m. Minėto dokumento esmė – sustabdyti perteklinių ir sunkiai perdirbamų pakuočių srautą. Tai vienas pirmųjų teisės aktų, sistemingai reglamentuojančių visą pakuotės gyvavimo ciklą: nuo medžiagų ir dizaino iki ženklinimo, surinkimo, perdirbimo ir pakartotinio naudojimo.

Iki 2030 m. visos Europos Sąjungoje tiekiamos pakuotės turės būti arba pakartotinio naudojimo, arba faktiškai perdirbamos, o jų perdirbamumo lygis bus vertinamas pagal reglamente nustatytas A, B ir C klases. Kitaip tariant, rinkoje liks tik tokios pakuotės, kurios tikrai gali būti perdirbtos realiomis techninėmis sąlygomis, o ne tik teoriškai. Pakuotės, neatitinkančios minimalaus perdirbamumo standarto, negalės būti tiekiamos rinkai.

Šis reglamentas neapsiriboja tik pakuočių dizainu – jis keičia ir gamintojų atsakomybės mastą. Gamintojai ir importuotojai privalės padengti visas savo pakuočių atliekų surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo išlaidas. Vadinasi, pakuotės, kurių

tvarkymas yra brangus, taps ekonomiškai neefektyvios, o verslai bus skatinami rinktis paprastesnes, lengviau perdirbamas medžiagas. Šalims narėms suteikiama teisė nacionaliniu lygiu kelti dar ambicingesnius tikslus, jei jos nori spartesnio progreso.

Ne mažiau svarbus ir vartotojų informavimas. Ateityje pakuotės turės būti ženklinamos pagal visoje Europos Sąjungoje suderintą sistemą, nurodančią jų medžiaginę sudėtį ir padedančią vartotojams tinkamai rūšiuoti pakuočių atliekas. Šis reikalavimas bus taikomas nuo 2028 m. rugpjūčio 12 d. arba praėjus 24 mėnesiams nuo atitinkamų Europos Komisijos įgyvendinimo aktų įsigaliojimo, atsižvelgiant į tai, kuri data bus vėlesnė.

Visa tai yra platesnio Europos žaliojo kurso tikslo – iki 2050 m. paversti Europą klimatui neutraliu žemynu – dalis. Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas yra vienas esminių teisinių instrumentų, nulemsiančių, kaip greitai valstybės, verslai ir vartotojai pereis prie mažesnio poveikio aplinkai praktikos. 2030-ieji bus pirmasis didysis riboženklis: nuo šios datos rinkoje nebegalės būti pakuočių, kurių perdirbimo efektyvumas nesiekia bent 70 proc.

Tačiau vien teisės aktų neužtenka – pokyčių našta tenka visiems. Kad sistema veiktų, reikia gamintojų, tiekėjų, mažmenininkų, atliekų tvarkytojų, viešojo sektoriaus ir vartotojų bendradarbiavimo. Tik taip Europos Sąjunga gali pasiekti realų, o ne deklaratyvų pakuočių atliekų mažėjimą. Ir nors tikslui pasiekti numatyti keleri metai, ruoštis pokyčiams būtina jau šiandien, nes pakuočių ateitis tampa vienu svarbiausių aplinkos apsaugos klausimų Europoje.

PAKUOČIŲ REGLAMENTAS:

10 SVARBIAUSIŲ POKYČIŲ IKI 2030 M.

Naujasis Europos Sąjungoje įsigaliojęs Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas iš esmės keičia pakuočių projektavimo, naudojimo ir atliekų tvarkymo principus. Iki 2030 m. verslui teks prisitaikyti prie naujų reikalavimų, kurie apims visą pakuotės gyvavimo ciklą – nuo dizaino iki perdirbimo.

1

VISOS PAKUOTĖS TURĖS BŪTI PERDIRBAMOS

Nuo 2030 m. rinkoje galės likti tik tos pakuotės, kurios realiai gali būti surenkamos, išrūšiuojamos ir perdirbamos esamose atliekų tvarkymo sistemose.

2

GRIEŽTESNI CHEMINIŲ MEDŽIAGŲ RIBOJIMAI

Bus ribojamas pavojingų medžiagų, įskaitant PFAS („amžinąsias chemines medžiagas“), naudojimas pakuotėse, ypač skirtose kontaktui su maistu.

3

DAUGIAU PERDIRBTO PLASTIKO

Plastikinėse pakuotėse bus nustatyti minimalūs perdirbto plastiko kiekiai. Jie palaipsniui didės iki 2040 m.

4

PAKUOTĖS BUS KURIAMOS PAGAL „DESIGN FOR RECYCLING“ PRINCIPUS

Pakuočių dizainas turės būti pritaikytas perdirbimui – nuo medžiagų pasirinkimo iki etikečių, klijų ir spalvų.

5

MAŽĖS PAKUOTĖS TUŠČIA ERDVĖ

Pakuočių svoris ir tūris turės būti minimalūs. Nuo 2030 m. tuščia vieta grupinėse, transporto ir e. prekybos pakuotėse negalės viršyti 50 proc.

6

DALIS VIENKARTINIŲ PAKUOČIŲ BUS DRAUDŽIAMOS

Rinkoje nebeliks kai kurių vienkartinių pakuočių, įskaitant mažas higienos priemonių pakuotes viešbučiuose bei dalį plastikinių vaisių ir daržovių pakuočių.

7

GAMINTOJAMS TEKS DIDESNĖ ATSAKOMYBĖ

Gamintojai ir importuotojai bus atsakingi už visą pakuotės gyvavimo ciklą – nuo jos pateikimo rinkai iki atliekų sutvarkymo ir finansavimo.

8

PLĖSIS PAKARTOTINIO NAUDOJIMO SISTEMOS

Maitinimo, prekybos, logistikos ir gėrimų sektoriuose bus nustatyti privalomi daugkartinių pakuočių naudojimo tikslai.

9

VIENODAS ŽENKLINIMAS VISOJE EUROPOS SĄJUNGOJE

Visos pakuotės turės būti ženklinamos vienoda rūšiavimo sistema, kuri padės vartotojams lengviau suprasti, kaip tinkamai tvarkyti atliekas.

10

UŽSTATO SISTEMOS TAPS STANDARTU

Šalys, nepasiekiančios 90 proc. gėrimų pakuočių surinkimo rodiklio, privalės įdiegti arba tobulinti užstato grąžinimo sistemas.

KĄ TAI REIŠKIA VERSLUI?

- **Mažiau perteklinių pakuočių**
- **Didesnis dėmesys perdirbamumui**
- **Aiškesni ženklinimo reikalavimai**
- **Daugiau antrinių žaliavų naudojimo**
- **Nauji pakartotinio naudojimo modeliai**
- **Didesnė atsakomybė už pakuotės gyvavimo ciklą**
- **Pagrindinis tikslas – kad pakuotė taptų ne atlieka, o žiedinės ekonomikos ištekliumi.**

01

MAISTO PAKUOTĖMS – NAUJI CHEMINĖS SAUGOS STANDARTAI

REGLAMENTAS: pavojingų cheminių medžiagų pakuotėse ribojimai

Pagal naująjį Europos Sąjungoje įsigaliojusį Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą ir kitus su chemine sauga susijusius teisės aktus, Europos Sąjungoje nuosekliai griežtinami reikalavimai pavojingų cheminių medžiagų naudojimui pakuotėse. Išskirtinis dėmesys skiriamas vadinamosioms „amžinosioms cheminėms medžiagoms“– perfluoralkilintoms ir polifluoralkilintoms medžiagoms, kurios dėl savo patvarumo aplinkoje ir potencialaus poveikio žmogaus sveikatai laikomos žalingomis ir pavojingomis.

Perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos istoriškai buvo naudojamos pakuotėse siekiant suteikti joms atsparumą riebalams, drėgmei ar karščiui, ypač maisto ir gėrimų pakuotėse, vienkartiniuose puodeliuose, dangteliuose ar barjeriniuose sluoksniuose. Tačiau šių medžiagų ypatybė – itin ilgas irimas – rodo, kad jos kaupiasi aplinkoje, patenka į vandens telkinius, maisto grandinę ir ilgainiui – į žmogaus organizmą.

REGLAMENTO REIKALAVIMAI

Nuo 2026 m. rugpjūčio 12 d. Europos Sąjungos rinkai tiekiamos maisto ir gėrimų pakuotės turės atitikti nustatytas perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų koncentracijos ribas.

Reglamentas numato:

- **mažiau kaip 25 ppb bet kurios tikslinės PFAS;**
- **mažiau kaip 250 ppb tikslinių PFAS sumos;**
- **mažiau kaip 50 ppm PFAS, įskaitant polimerines PFAS.**

Už galutinės pakuotės atitiktį pirmiausia atsako PPWR apibrėžtas pakuotės gamintojas. Pakuočių medžiagų ir komponentų tiekėjai turi pateikti gamintojui informaciją ir dokumentus, reikalingus galutinės pakuotės atitikčiai pagrįsti, o importuotojai ir platintojai privalo atlikti jiems PPWR nustatytas patikros pareigas. Įmonės privalės turėti techninę dokumentaciją, įrodančią pakuočių atitiktį nustatytiems reikalavimams, o tam tikrais atvejais bus taikomas ir platesnis principas: pakuotės turi būti gaminamos taip, kad pavojingų medžiagų kiekis jose būtų kuo mažesnis, net jei konkrečiai medžiagai nėra nustatyta ribinė vertė. Taigi, verslui tenka pareiga ne tik laikytis formalių ribojimų, bet ir aktyviai vertinti naudojamų medžiagų poveikį per visą pakuotės gyvavimo ciklą.

MAISTO PAKUOTĖMS – GRIEŽTESNI REIKALAVIMAI

Prof. dr. Albinas Žilinskas, Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto profesorius, tiria organinius junginius, jų savybes ir jų elgseną įvairiose aplinkose. Jo specializacija – organinė sintezė, natūralių medžiagų chemija ir maisto chemija, jis taip pat nagrinėja, kaip cheminiai junginiai veikia žmogaus sveikatą ir aplinką. Profesorius vadovavo įvairiems moksliniams projektams, yra paskelbęs reikšmingų publikacijų ir aktyviai prisideda prie naujų tyrėjų rengimo universitete. Viešojoje erdvėje jis dažnai komentuoja cheminės saugos, maisto sudėties ir sveikatai pavojingų medžiagų temomis, aiškindamas sudėtingus mokslinius klausimus paprastai ir suprantamai visuomenei.

Priėmus Europos Sąjungos pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą, imtasi pokyčių, susijusių su pakuočių dizainu ir perdirbimu – ribojama perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų koncentracija pakuotėse, skirtose liestis su maistu.

KUO ŽMOGUI IR APLINKAI KENKSMINGI ŠIE JUNGINIAI IR AR PAVYKS JŲ VISAI IŠVENGTI?

Perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos (angl. „per- and polyfluorinated alkyl substances“) yra labai patvarūs organiniai fluoro junginiai, naudojami įvairiose pramonės šakose kuriant gaisro gesinimo putas, vandeniui ar riebalams atsparias apsaugines dangas (pavyzdžiui, teflloninius keptuvės paviršius) ir chemiškai atsparias dalis. Maždaug nuo 1950 m. perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos buvo gaminamos ir naudojamos daugelyje visame pasaulyje parduodamų produktų. Dažniausiai perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos yra tirpios vandenyje ir pernešamos visame pasaulyje per vandens ciklą. Tačiau manoma, kad be gamtinėje aplinkoje „plaukiojančių“ tokių medžiagų daugiau nei 80 proc. yra susikaupę gyvuose organizmuose ir maiste.

Perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos yra bioakumuliacinės, bet nesikaupiančios riebaluose: daugiausia jų yra baltyminiuose audiniuose, tokiuose kaip kraujas, kepenys ir inkstai. Žinoma, kad šios medžiagos į nėščios motinos kūdikio organizmą patenka per placentą. Nustatyta, kad 99 % amerikiečių turi didesnį ar mažesnį perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų kiekį kraujyje. Ilgalaikis ir didelis tokių medžiagų kiekis organizme yra susijęs su sistemine imunosupresija ir kitomis sveikatos būklėmis, tokiomis kaip vėžys, kepenų pažeidimas ir hormonų sutrikimai.

Vis daugiau tyrimų rodo neigiamą perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų poveikį žmogaus sveikatai, todėl nutarta imtis pokyčių. Naujame Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamente nurodoma, kad nuo 2026 m. rugpjūčio 12 d. su maistu besiliečiančios pakuotės negali būti tiekiamos rinkai, jei perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų koncentracija jose yra lygi nustatytoms ribinėms vertėms arba jas viršija.

VISKAS PRIKLAUSO NUO DOZĖS

Reikėtų atkreipti dėmesį, kad patvirtintos maisto pakuotės negali būti pavojingos sveikatai, nes jų sudėtis yra nuolat kontroliuojama arba bent jau turi būti kontroliuojama, o jose esančių kenksmingų medžiagų kiekiai neviršija leistinų ribų.

Be to, nuolat vyksta išsamūs tyrimai, kaip ir kokios medžiagos, kokie jų kiekiai gali pakenkti žmogui ir aplinkai, todėl leistinos dozės koreguojamos.

Pramoniniu būdu plastikas gaminamas ne taip seniai – apie 100 m., todėl tik pastaruosius 10–15 metų jaučiamas ažiotažas dėl jo kenksmingumo. Viskas prasidėjo nuo poveikio gyvūnams. Buvo pastebėta, kad polietileno atplaišoms užkišus banginiams filtrus, per kuriuos jie košia planktoną, gyvūnas nugaišdavo.

Mikroplastikas, apie kurį pastaruoju metu labai plačiai kalbama, sukelia naują paukščių ligą – plastikozę. Pastebėję ryškius spalvotus plastiko gabalėlius, paukščiai juos sulesa kaip grūdelius ir nugaišta dėl virškinimo sutrikimų.

Kitiems gyvūnams tokio poveikio nefiksuojama, tačiau jei šuo nepastebėtas suėstų plastiko maišelį, jo sveikatai bei gyvybei taip pat kiltų realus pavojus.

Nors mikroplastikas tiesiogiai dar nesiejamas su jokia žmonių liga, tačiau jau moksliškai įrodyta, kad mikroplastiko dalelės patenka į vaisiaus organizmą per placentą.

PLASTIKO POPULIARUMAS – NEATSITIKTINIS

Statistiškai dažniausiai naudojamos popierinės (kartoninės) pakuotės, antroje vietoje rikiuojasi plastikas, toliau – metalas ir stiklas. Putplasčio (kuris iš esmės yra storesnis plastikas) pakuočių didelė šiluminė varža, todėl jose ilgai neatšąla maistas.

Stiklas yra chemiškai atspari maisto pakavimo me-

džiaga, tačiau tinkamiausios pakuotės pasirinkimas priklauso nuo produkto savybių, transportavimo, saugos, pakartotinio naudojimo ir perdirbimo galimybių. Geriausia pakuotė, bent jau praktiškai, bet kokio maisto atžvilgiu yra stiklinė tara, nes ji nesąveikauja su maistu (tiek rūgščiu, tiek šarminiu), tačiau stiklas yra sunkesnis už popierių ir plastiką, jį sunkiau vežioti, be to, stiklas dūžta.

Šukes galima surinkti, išlydyti specialioje krosnyje ir vėl pagaminti naują stiklinę tarą. Metalas irgi puikiai perdirbamas, nes gėrimų tara (metalinės skardinės) lengvai surenkama, tačiau nemažą jos dalį, jeigu ji laiku neperdirbama, „sugraužia“ korozija.

Plastikas yra pigus, lengvas, įvairiausių formų, taip pat gali būti efektyviai perdirbamas, tačiau nuo tada, kai jis buvo pradėtas gaminti pramoniniu būdu, aplinkoje jo primėtyta tiek, kad turime didžiulę mikroplastiko problemą, kurios ilgalaikės pasekmės vis dar nėra iki galo aiškios.

Europos Parlamento duomenimis, kiekvienas Europos Sąjungoje gyvenantis žmogus 2022 m. buvo atsakingas už vidutiniškai 36,1 kg plastikinių pakuočių atliekų. Susidarančių plastikinių pakuočių atliekų kiekis 2012–2022 metais išaugo apie 8 kg vienam gyventojui. Iš viso 2022 m. Europos Sąjungoje susidarė apie 16 mln. tonų plastikinių pakuočių atliekų, o perdirbta – apie 6,58 mln. tonų.

IŠMOKIME SKAITYTI ETIKETES

Tikėtina, kad pakuotės artimiausiu metu išliks panašios cheminės sudėties, todėl jų saugumas žmogui bei aplinkai nemaža dalimi priklauso nuo kiekvieno vartotojo.

Pirmiausia, chemijos profesorius pataria tiek trumpalaikes, tiek ilgalaikes pakuotes, indus ar buities įrenginius, skirtus laikyti, transportuoti ar ruošti maistą, naudoti tiksliai pagal instrukcijose pateiktus nurodymus.

Ypač svarbu paisyti temperatūrų, kad išvengtume nepageidaujamų cheminių reakcijų. Skaitykime viską, kas parašyta etiketėse net smulkiausiu šriftu, nes gamintojai, apsidrausdami apsinuodijimo ar kitokio sveikatos sutrikimo atveju, privalo būti viską nurodę pakuotėje. Maistui skirtos pakuotės, naudojamos pagal numatytą paskirtį ir sąlygas, neturi perduoti maistui savo sudedamųjų dalių tokiais kiekiais, kurie galėtų kelti pavojų žmonių sveikatai arba nepriimtinai pakeisti maisto sudėtį, skonį ar kvapą.

KONTROLĖ IR ALTERNATYVOS

Įsigaliojus Europos Sąjungos pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentui, bus vykdoma PFAS koncentracijos kontrolė su maistu besiliečiančiose pakuotėse. Pakuotės gamintojas turi turėti pakankamus atitikties įrodymus ir techninę dokumentaciją, o rinkos priežiūros institucijos gali atlikti dokumentų patikrinimus ir laboratorinius bandymus, taikydamos rizika pagrįstą kontrolę. Sveikatai galimai pavojingų produktų Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba reguliariai aptinka, tuomet kreipiamasi į vartotojus, kad grąžintų prekę iš konkrečios partijos. Pasitaikyti nuokrypio nuo naujo reglamento gali, tačiau tai nebūtinai sukels tiesioginį pavojų vartotojų sveikatai.

O jei norisi labiau saugoti save bei gamtą, visuomet galima prisiminti alternatyvias pakuotes, pavyzdžiui, medines dėžutes vaisiams ar uogoms, stiklinę ar molinę tarą skysčiams.

Juk viską galima išplauti, išvalyti ir naudoti ilgą laiką – ekologiškai ir ekonomiškai. Taip pat visuomet pravartu prisiminti gamtos tobulai sukurtas pakuotes, pavyzdžiui, kokosas yra ir pakuotė, ir gėrimas, ir užkandis.

SVARBU

Nuo 2026 m. rugpjūčio 12 d. su maistu besiliečiančios pakuotės negali būti tiekiamos rinkai, jei perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų koncentracija jose yra lygi toliau nurodytoms ribinėms vertėms arba jas viršija, jei tiekti rinkai pakuotes, kuriose yra tokia cheminių medžiagų koncentracija, nėra uždrausta pagal kitą Europos Sąjungos teisės aktą:

- 25 ppb bet kokios perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos atveju; matuojama atliekant tikslinę perfluoralkilintų ir polifluoralkilintų medžiagų analizę (polimerinės perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos į kiekybinį vertinimą neįtraukiamos);
- 250 ppb perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos sumos atveju; matuojama sudedant tikslinės perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos analizės, kai taikoma, prieš tai suirus prekursoriams (polimerinės perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos į kiekybinį vertinimą neįtraukiamos), rezultatus;
- 50 ppm perfluoralkilintos ir polifluoralkilintos medžiagos (įskaitant polimerines perfluoralkilintas ir polifluoralkilintas medžiagas); jei bendras fluoro kiekis viršija 50 mg/kg, fizinis gamintojas, importuotojas arba tolesnis naudotojas, kaip apibrėžta Reglamento (EB) Nr. 1907/2006 3 straipsnio 9, 11 ir 13 punktuose, gavęs prašymą, fiziniam gamintojui arba importuotojui, kaip apibrėžta atitinkamai šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies 13 ir 17 punktuose, pateikia įrodymą, kad fluoro kiekis buvo išmatuotas kaip PFAS arba ne PFAS dalis, kad jie galėtų parengti techninius dokumentus, kaip nurodyta šio reglamento VII priede.

O jei norisi labiau saugoti save bei gamtą, visuomet galima prisiminti alternatyvias pakuotes, pavyzdžiui, medines dėžutes vaisiams ar uogoms, stiklinę ar molinę tarą skysčiams.

Juk viską galima išplauti, išvalyti ir naudoti ilgą laiką – ekologiškai ir ekonomiškai.

02

NAUJASIS REGLAMENTAS KEIČIA PAKUOČIŲ TAISYKLES: **SVARBIAUSIA – PERDIRBAMUMAS**

Pagrindinis Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento (ES) 2025/40 reikalavimas – visos Europos Sąjungos rinkai tiekiamos pakuotės turi būti suprojektuotos taip, kad būtų perdirbamos realiomis sąlygomis. Reglamentas numato, kad pakuotės turi būti ne tik techniškai tinkamos perdirbti, bet ir efektyviai surenkamos bei rūšiuojamos esamose atliekų tvarkymo sistemose, o perdirbimo proceso metu iš jų gaunama pakankamos kokybės antrinė žaliava. Kitaip tariant, vertinama visa pakuočių kelionė – nuo dizaino iki faktinio perdirbimo rezultato.

Todėl projektuojant pakuotes turi būti skiriamas išskirtinis dėmesys „Design for Recycling“ principams. Pakuotės turi būti suderinamos su esamomis rūšiavimo ir perdirbimo technologijomis, lengvai atpažįstamos rūšiavimo sistemose, o jų gamybai naudojamos medžiagos, klijai, dažai ar kiti komponentai neturi trukdyti perdirbimo procesui bei mažinti gaunamos antrinės žaliavos kokybės. Prioritetas teikiamas paprastesnės struktūros monomedžiaginėms pakuotėms, nes jos efektyviau integruojamos į esamas perdirbimo sistemas.

Pagal Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą pakuotės perdirbamumas bus vertinamas pagal nustatytą metodiką, o pagal gautą rezultatą pakuotė bus priskiriama A, B arba C perdirbamumo klasei. Šios klasės parodo bendrą pakuotės perdirbamumo lygį ir neturėtų būti suprantamos kaip atskiri pakuotės dizaino, surinkimo ar perdirbimo kriterijai.

Plastiko perdirbimo procesų ir jų gaminių sertifikavimo paslaugų teikėjo Europoje „Ecogrant“ vadovė, „RecyClass“ vadovaujanti auditorė Živilė Ramoškienė.

Ecogrant – Kaune įsikūrusi sertifikavimo įmonė, teikianti plastiko perdirbimo procesų ir jų gaminių sertifikavimo paslaugas tarptautiniu lygiu. Tai akredituota „RecyClass“ sertifikavimo bendrovė, dirbanti pagal EN 15343:2007 ir ISO/IEC 17065 standartus.

„Ecogrant“ padeda plastiko gamintojams, rūšiuotojams, perdirbėjams ir pakuočių kūrėjams prisitaikyti prie naujosios Europos Sąjungos reguliacinės aplinkos, įskaitant naująjį Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą, kuris įpareigoja gamintojus užtikrinti perdirbamumą, atsekamumą ir didesnį perdirbtų žaliavų panaudojimą. Savo veikla „Ecogrant“ prisideda prie žiedinės ekonomikos, skatindama perdirbamų ir iš antrinių žaliavų gaminamų produktų kūrimą. Įmonė taip pat padeda gamintojams ir perdirbėjams diegti skaidrius, Europos Sąjungos reikalavimus atitinkančius procesus – nuo atliekų surinkimo iki naujų gaminių kūrimo. „Ecogrant dalyvavo kuriant sertifikavimo praktiką ir pagal taikomus reikalavimus sertifikavo vieną didžiausių pasaulyje Švedijos rūšiavimo įmonių.“

PAKUOTĖMS REIKALINGAS SERTIFIKAVIMAS

Naujieji Europos Sąjungos reikalavimai numato griežtesnį nepriklausomą rūšiavimo ir perdirbimo procesų vertinimą bei sertifikavimą, siekiant užtikrinti aukštą perdirbtų žaliavų kokybę. Taip siekiama užtikrinti, kad išrūšiuotos atliekos būtų tinkamos tolesniam perdirbimui, o iš jų pagamintos antrinės žaliavos atitiktų reikalavimus, keliamus medžiagoms, skirtoms liestis su maistu.

Europos Sąjunga siekia, kad visos pakuotės iki 2030 m. būtų perdirbamos, naujus sprendimus tenka įgyvendinti ne tik maisto produktų bei pakuočių gamintojams, bet ir atliekų rūšiavimo bei perdirbimo įmonėms.

Praėjusiais metais numatyti griežtesni reikalavimai pakuotėms, skirtoms liestis su maistu, lėmė poreikį, kad atliekų rūšiavimo ir perdirbimo įmones sertifikuotų nepriklausomos trečiosios šalys.

Į PERDIRBAMUMĄ ORIENTUOTAS DIZAINAS

Nuo 2030 m. į rinką išleidžiamos plastikinės pakuotės turės atitikti perdirbamumo reikalavimus (išskyrus tam tikras išimtis), o jų perdirbamumo lygis skirstomas į A, B ir C klases.

Dalis šiandien rinkoje esančių pakuočių vis dar neatitinka būsimų perdirbamumo kriterijų, todėl užsibrėžti tikslai kelia reikšmingų iššūkių gamintojams.

Pakuotė laikoma perdirbama, jei ji atitinka reglamente numatytus kriterijus:

- yra pagaminta laikantis perdirbamumui skirtų dizaino gairių;
- gali būti ekonomiškai ir efektyviai surinkta ir išrūšiuota, išsaugant jos potencialą pakartotinai ją naudoti ar perdirbti ir nedarant neigiamo poveikio kitų atliekų srautų perdirbamumui;
- perdirbant iš jos gaunamos pakankamai aukštos kokybės antrinės žaliavos, galinčios pakeisti pirmines žaliavas;
- gali būti surenkama, rūšiuojama ir perdirbama masiškai Europos Sąjungos šalyse įdiegtose perdirbimo sistemose.

Paskutinis punktas yra itin svarbus: jei pakuotę gali perdirbti tik viena nedidelė įmonė, pavyzdžiui, Norvegijoje, vadinasi, pakuotė nėra laikoma perdirbama. Naujajame reglamente nurodoma, kad perdirbamomis laikomos tik tos pakuotės, kurias galima perdirbti dideliu mastu.

GAIRĖS PERDIRBAMUMUI

Kad pakuotė būtų kuo aukštesnės perdirbamumo klasės, svarbu apgalvoti kiekvieną jos elementą. Vienas iš saugiausių sprendimų – gaminti vienos medžiagos pakuotes, kurių visos sudedamosios dalys būtų pagamintos iš tos pačios medžiagos.

Naujajame Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamente įtvirtintas ir naujas kriterijus, kuris padeda nustatyti, kuriai perdirbamumo klasei priklauso pakuotė. Tai – lengvai ištuštinamos pakuotės indeksas.

Kalbant apie pakuočių perdirbamumo gaires, svarbu atkreipti dėmesį ir į pakuočių spalvą. Spalvoti plastiko buteliai gali mažinti skaidraus plastiko perdirbimo srauto kokybę.

Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamente keliamas

tikslas užtikrinti, kad perdirbtos žaliavos būtų kuo dažniau naudojamos tos pačios paskirties pakuotėms gaminti. Todėl rinkoje jau dabar pastebima tendencija dažniau rinktis skaidrias pakuotes, kurias lengviau integruoti į esamas perdirbimo sistemas.

RŪPESTIS DĖL BIOLOGIŠKAI SKAIDŽIŲ PAKUOČIŲ

Dalis vartotojų mėgsta rinktis biologiškai skaidžių medžiagų pakuotes, nes galvoja, kad jos greitai ir lengvai suyra žemėje, tačiau viskas nėra taip paprasta.

Biologiškai skaidžios medžiagos turi būti itin kruopščiai rūšiuojamos ir kompostuojamos ne namuose, bet pramoniniu būdu. Siekiama visoje Europos Sąjungoje suvienodinti kompostavimą, tam sukuriant papildomą konteinerių sistemą. Toks sprendimas padėtų išvengti biologiškai skaidžių medžiagų patekimo į kitus rūšiavimui skirtus konteinerius, nes tai darytų didžiulę žalą.

Pavyzdžiui, jei bioplastikas patenka į perdirbamo įprasto plastiko srautą, gali reikšmingai pabloginti perdirbimo proceso efektyvumą ir antrinės žaliavos kokybę. Todėl pasirinkus biologiškai skaidžias medžiagas, reikia atitinkamai jas rūšiuoti.

Kritiškai vertinami ir gėrimams skirti popieriniai puodeliai, nes iš vidaus jie dengti plastiku. Vienos medžiagos plastikinį puodelį perdirbti masiniu būdu yra paprasta, o popierinių puodelių perdirbimo infrastruktūra Europoje išlieka ribota. Todėl tokioms pakuotėms gali būti sudėtingiau atitikti būsimus perdirbamumo reikalavimus, o rinkoje jau ieškoma alternatyvių sprendimų.

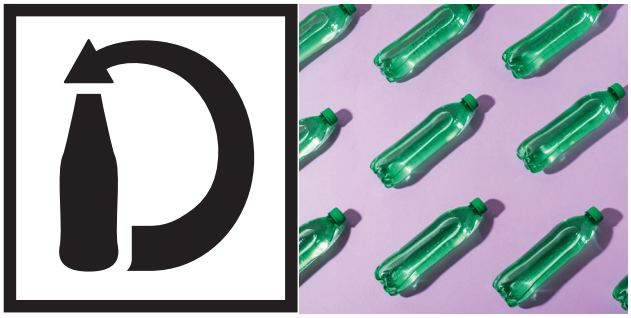

VIENU ŽINGSNIU PRIEKYJE

2016 m. Lietuvoje įvedus užstato ir grąžinimo sistemą, surenkama daugiau nei 90 proc. gėrimams skirtos taros. Tokių pat rezultatų siekiama ir kitose Europos Sąjungos šalyse, kurios šiuo metu neturi tokios sistemos.

Jei teigiamų pokyčių pavyks pasiekti be depozito sistemos, ji nebus privaloma, tačiau numatoma kita priemonė, kuri padės siekti tikslo, kad perdirbtos žaliavos būtų panaudojamos tos pačios paskirties pakuotėms gaminti, taip veiksmingai mažinant pakuočių atliekų kiekį.

Tai – specialus ženklinimas, kuris padės apskaičiuoti, kiek ciklų gyvuoja buteliukas, optimizuoti logistiką, įvertinti vartotojų įpročius ir kt.

Daugkartinio pakuočių vartojimo siekiama ir transportavimo pakuotėms: mažinamas pakuočių tūris bei svoris, nes kuo sunkesnis krovinys, tuo didesni transportavimo kaštai ir CO_2 emisija.

Bus naudojami daugkartiniai kartoniniai bei plastikiniai dėklai, kurie lengvai išlankstomi ir sulankstomi, o tušti užima mažai vietos.

Įvairūs tyrimai rodo, jog plastikinės pakuotės yra viena iš efektyviausiai perdirbamų ir daug kartų naudojamų medžiagų, todėl labai svarbu tiek gamintojus, tiek vartotojus tinkamai apie ją informuoti.

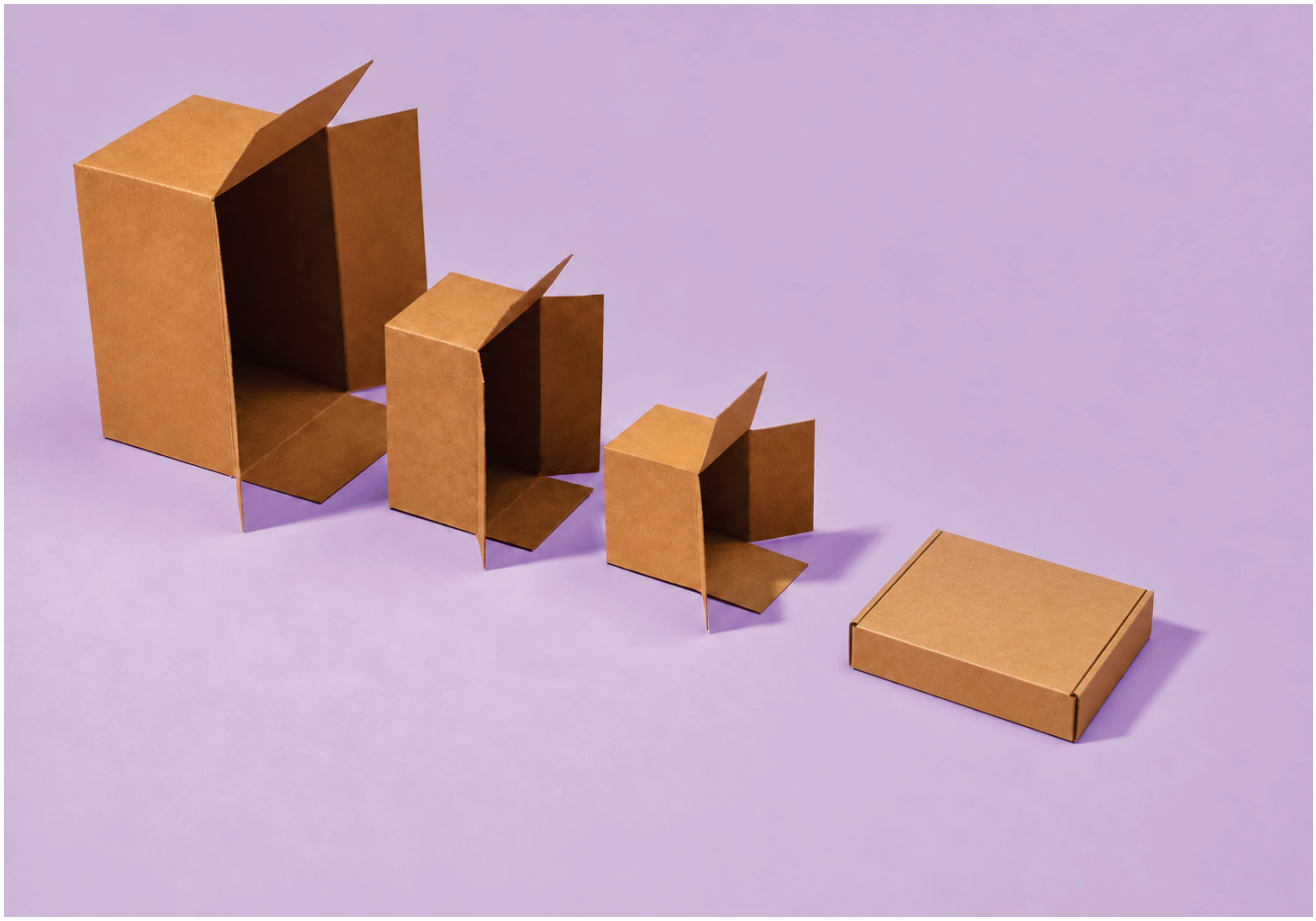

ŽENKLINIMO SVARBA

Įsigaliojus Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentui, didelis dėmesys bus skiriamas pakuočių ženklinimui. Labai svarbu, kad jis būtų vienodas ir lengvai suprantamas visoje Europos Sąjungoje. Būtina laikytis vieningos politikos ir remtis tik Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento gairėmis – naudoti antrines žaliavas, tinkamai aprašyti duomenis.

Netrukus atsirasianti pakuočių ženklinimo sistema taps skaitmeniniu produkto pasu, kuriame turėtų būti aprašyta, iš ko pagaminta pakuotė, ar ji perdirbama, kiek sudėtyje yra antrinių žaliavų ir kt., o kad visa tai būtų tikslu ir tinkamai pateikta, privalės būti sertifikuojama trečiųjų nepriklausomų šalių.

Pirmas žingsnis pakuotės naudotojams yra patikrinti, kokiai perdirbamumo klasei ji priklauso, o antras – ieškoti galimybių, kaip ją perkelti į aukštesnę klasę.

POVEIKIS VARTOTOJAMS

Laikydamiesi naujojo Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento reikalavimų, pakuočių gamintojai turės šviesti vartotojus ir juos skatinti rinktis bei naudoti pakartotinio naudojimo ir užpildymo sistemas.

Tai prisidės prie reikšmingo pokyčio mažinant pakuočių poveikį aplinkai. Taip pat tai skatins inovacijas pakuočių dizaino, projektavimo ir atliekų tvarkymo srityse.

Akivaizdu, kad pakuotės ateitis Europoje formuojama ne vien inovacijų, bet ir aiškių, pamatuojamų reikalavimų. Perdirbamumas iš deklaratyvios sąvokos tampa konkrečiu, sertifikuojamu standartu, apimančiu visą grandinę – nuo dizaino iki antrinės žaliavos panaudojimo. Vadinasi, konkurencingi išliks tie sprendimai, kurie bus veiksmingi ne tik teoriškai, bet ir realioje atliekų tvarkymo infrastruktūroje. Verslui tai – ne tik iššūkis, bet ir galimybė kurti ilgalaikę vertę, o vartotojams – daugiau aiškumo ir pasitikėjimo. Galiausiai būtent skaidrumas, pagrįstas duomenimis ir sertifikavimu, taps kertiniu principu kuriant patikimą ir efektyviai veikiančią žiedinę sistemą.

Kad pakuotė būtų kuo aukštesnės perdirbamumo klasės, svarbu apgalvoti kiekvieną jos elementą. Vienas iš saugiausių sprendimų – gaminti vienos medžiagos pakuotes, kurių visos sudedamosios dalys būtų pagamintos iš tos pačios medžiagos.

03

VERSLAS REAGAVO ANKSČIAU. „MANTINGOS“ PAVYZDYS: **PERDIRBAMUMAS PRASIDEDA NUO DIZAINO**

Europos Sąjungoje įsigaliojantis Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas iš esmės keičia maisto pramonės žaidimo taisykles – nuo to, kokios medžiagos gali būti naudojamos, iki to, kaip pakuotės turi būti perdirbamos ar pakartotinai panaudojamos.

Tačiau dalis verslų šių pokyčių nelaukia. Viena didžiausių Lietuvos maisto gamybos įmonių „Mantinga“ kryptingus pakuočių optimizavimo sprendimus pradėjo diegti dar prieš reglamentui įsigaliojant.

Šiandien įmonė gali kalbėti ne apie planus, o apie konkrečius rezultatus: apie 99 proc. naudojamų plėvelių jau yra perdirbamos, o bendras vienkartinių pakuočių perdirbamumas taip pat siekia apie 99 proc.

„Mantinga“ Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą vertina ne kaip formalų reikalavimą, o kaip natūralią verslo evoliuciją, kuri jau keičia visą maisto produktų kūrimo ir tiekimo grandinę.

„Mantinga“ – viena didžiausių maisto gamybos įmonių Lietuvoje, veikianti tarptautinėje rinkoje. Bendrovės specializacija – šaldytų kepinių ir patogiam vartojimui skirtų maisto produktų gamyba, o jos produkcija eksportuojama į daugelį Europos ir kitų pasaulio šalių.

Įmonė savo veikloje didelį dėmesį skiria produktų kokybei, tiekimo grandinės skaidrumui ir atsakingam požiūriui į aplinkosaugą. „Mantinga“ nuosekliai diegia sprendimus, susijusius su išteklių efektyvumu, pakuočių tvarkymu ir teisės aktų laikymusi, siekdama mažinti aplinkos poveikį ir prisidėti prie žiedinės ekonomikos principų įgyvendinimo.

BALANSUOJA TARP MEDŽIAGŲ SAVYBIŲ, TECHNOLOGINIŲ GALIMYBIŲ IR PRODUKTO KOKYBĖS REIKALAVIMŲ

Pakuočių optimizavimas ir perdirbamumo didinimas „Mantingoje“ vykdomas jau kelerius metus. Įmonės atstovai pažymi, kad tai nėra vienkartinis projektas, veikiau nuoseklus procesas, nes maisto sektoriuje pakuotės turi atitikti ne tik aplinkosauginius, bet ir labai griežtus maisto saugos bei produkto kokybės reikalavimus.

Per pastaruosius metus „Mantinga“ pasiekė apčiuopiamų rezultatų. Vienas iš svarbiausių pokyčių – sudėtingesnių plastiko pakuočių pakeitimas perdirbamomis: 2024 m. buvo pakeistos kartono. Tokiu principu buvo pakeista apie 15 produktų. Taip pat prie pakuotės svorio mažinimo prisideda ir kiti sprendimai: nuolat optimizuojamas plėvelių storis, konstrukcijos ir bendras pakuotės dizainas.

Dėl šių sprendimų mažėja pakuočių kiekis, tenkantis vienai tonai pagamintos produkcijos. 2025 m. šis rodiklis siekė 102,92 kg pakuotės vienai tonai produkcijos, tai yra apie 1,63 proc. mažiau nei ankstesniais metais.

Taigi judama ne tik link didesnio perdirbamumo, bet ir link bendro pakuočių kiekio mažinimo, o tai yra vienas svarbiausių žiedinės ekonomikos principų, akcentuojamų ir Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamente.

9 neperdirbamos plastiko plėvelės, kurios kartu sudarė apie 12,8 t pakuočių per metus. Šiuo metu įmonėje 99 proc. plėvelių yra perdirbamos. Tai leidžia reikšmingai padidinti pakuočių perdirbamumo galimybes.

Kita svarbi kryptis – pakuočių svorio mažinimas. Kaip vienas iš sprendimų buvo pasitelktas gaminių kiekio dėžėje didinimas. Vos keli papildomi produktai dėžėje per metus lemia didelį kartono ir transportavimo sąnaudų sutaupymą, pavyzdžiui, vieno gaminio kiekio padidinimas (5 papildomi vnt. dėžėje) per metus gali sutaupyti apie toną

VEIKIAMA KELIOMIS KRYPTIMIS

„Mantinga“ Europos žaliąjį kursą bei Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą vertina ne kaip pavienį reguliacinį reikalavimą, o kaip platesnę kryptį, keičiančią visą maisto pramonės vertės grandinę – nuo žaliavų pasirinkimo ir produkto dizaino iki pakuočių sprendimų bei atliekų valdymo. Todėl šiuos pokyčius įmonė įgyvendina sistemiškai, integruodama juos į ESG strategiją ir kasdienius verslo sprendimus. Be jau anksčiau minėtų pakuočių tvarių krypčių, daug dėmesio skiriama

ir atsakingų pakuočių žaliavų pasirinkimui, pavyzdžiui, naudojant sertifikuotą FSC popierių ir kartoną.

Šie principai jau atsispindi ir įmonės rezultatuose. 2025 m. 99 proc. vienkartinių pakuočių buvo perdirbamos, o didžiąją dalį (apie 87 proc.) pakuočių sudarė popierius ir kartonas, apie 13 proc. sudarė plastikas. Praeitais metais pakuočių optimizavimo projektai leido sumažinti pakavimo medžiagų naudojimą 15,8 tonos per metus.

Ilgalaikėje perspektyvoje siekiama, kad visos „Mantinga“ pakuotės atitiktų žiedinės ekonomikos principus ir būtų suderintos su Europos Sąjungos keliamais perdirbamumo reikalavimais.

KLIŪTIS ĮVEIKIA ETAPAIS

Didžiausias iššūkis pakuočių srityje maisto pramonėje yra rasti tinkamą balansą tarp tvarumo tikslų ir labai griežtų maisto saugos reikalavimų. Pakuotė turi ne tik būti perdirbama ar pagaminta iš tvaresnių medžiagų, bet ir užtikrinti produkto apsaugą, tinkamą galiojimo laiką, transportavimo saugumą bei higienos standartus.

Dėl šios priežasties ne kiekviena teoriškai „žalesnė“ alternatyva praktiškai gali būti pritaikoma maisto produktams. Kartais reikia ieškoti kompromisų tarp medžiagų savybių, technologinių galimybių ir produkto kokybės reikalavimų.

Kitas iššūkis – technologinis ir tiekimo grandinės aspektas. Perdirbamos ar monomedžiaginės pakuotės ne visada yra lengvai prieinamos dideliais kiekiais, o jų diegimas dažnai reikalauja papildomų testų ir gamybos procesų pritaikymo.

Šias kliūtis „Mantinga“ įveikia dirbdama etapais: pirmiausia testuojamos alternatyvios medžiagos, vertinamas jų poveikis produkto kokybei, ir tik tuomet sprendimai diegiami plačiau. Taip pat glaudžiai bendradarbiaujama su pakuočių tiekėjais ir technologais, kad sprendimai būtų ne tik tvaresni, bet ir patikimi ilgalaikėje perspektyvoje.

NAUDOJAMA ANTRINĖ ŽALIAVA

Daliai „Mantingos“ pakuočių gaminti naudojamos žaliavos, kurių sudėtyje yra antrinių žaliavų. Tai daugiausia taikoma popieriaus ir kartono pakuotėms, ypač transportinėms ar antrinėms. Šiose kategorijose žiedinės ekonomikos sprendimai yra plačiau pritaikomi.

Be to, siekiama užtikrinti atsakingą žaliavų kilmę – FSC sertifikuoto popieriaus ir kartono dalis pakuotėse siekia 99,9 proc., todėl įmonė užtikrina, kad naudojamos žaliavos gaunamos iš atsakingai valdomų miškų.

Kalbant apie plastiko pakuotes, situacija yra sudėtingesnė. Maisto sektoriuje perdirbto plastiko

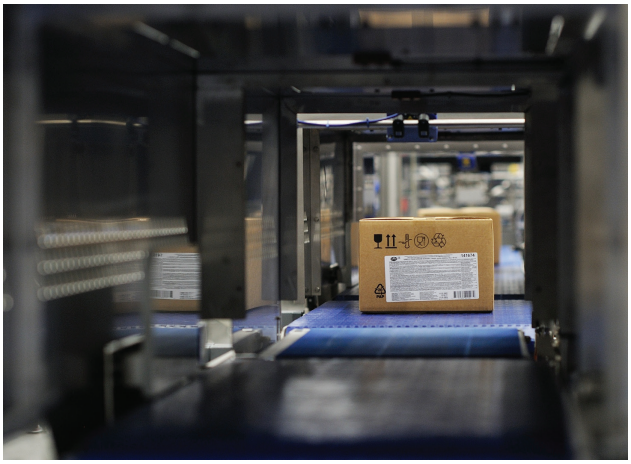

naudojimą griežtai reguliuoja Europos Sąjungos maisto saugos reikalavimai. Tokios medžiagos turi atitikti labai griežtus saugos ir atsekamumo kriterijus, todėl jų pritaikymas yra ribotesnis.

Dėl šios priežasties prioritetas šiuo metu yra didinti pakuočių perdirbamumą ir mažinti medžiagų kiekį, o antrinių žaliavų naudojimą plėsti ten, kur tai leidžia užtikrinti visišką maisto saugą.

VARTOTOJAI IR PARTNERIAI NEABEJINGI APLINKAI

Jau ne vienerius metus pastebima aiški tendencija: tvarumas yra svarbus kriterijus tiek verslo partneriams, tiek galutiniams vartotojams. Ypač dirbant

su tarptautiniais klientais ir prekybos tinklais – jų keliami lūkesčiai yra aukštesni nei Lietuvos partnerių.

Tai rodo ir praėjusiais metais „Mantingos“ atlikto klientų NPS tyrimo rezultatai. Tvarumą, kaip strateginę įmonės kryptį, 12 proc. klientų įvardijo kaip vieną svarbiausių bendradarbiavimo kriterijų. Užsienio klientai kaip svarbiausias tvarumo sritis įvardijo sertifikuotų žaliavų naudojimą ir plastiko mažinimą, Lietuvos klientai išskyrė ir atsakingą atliekų tvarkymą.

Įmonės partneriai vis dažniau prašo informacijos apie pakuočių sudėtį, perdirbamumą ar kitus ESG rodiklius, todėl šie klausimai tampa nuolatine dialogo su klientais dalimi.

Atliekami klientų patirties ir galutinių vartotojų tyrimai taip pat rodo, kad atsakingas požiūris į aplinką stiprina pasitikėjimą gamintoju. Klientams svarbi ne tik produkto kokybė ar patikimas tiekimas, bet ir atsakingas gamintojo požiūris į jo veiklos poveikį aplinkai. Tokie sprendimai padeda kurti ilgalaikius santykius su klientais ir galutiniais vartotojais.

Džiugu, kad naujausiame NPS tyrime absoliuti dauguma klientų šį aspektą „Mantingos“ atžvilgiu vertina teigiamai, o daugiau nei 70 proc. – labai gerai ar net puikiai (atitinkamai 29 proc. ir 44 proc.). Tai kartu ir įrodymas, kad einama tinkamu keliu, ir motyvacija nesustoti ieškoti sprendimų, kur galima tobulėti.

NELAUKĖ REGLAMENTO

Aplinkosauginius sprendimus „Mantingoje“ pradėta įgyvendinti dar iki naujų reglamentų atsiradimo, nes reguliavimas dažniausiai tik įtvirtina kryptį, kuria verslas jau turi judėti, todėl įmonė siekia veikti proaktyviai. Pakuočių optimizavimas yra viena iš šios krypties priemonių, tačiau įmonės tvarumo politika apima ir platesnius veiklos aspektus. Daug dėmesio gamyboje skiriama išteklių naudojimo efektyvumui didinti, energijos sąnaudoms bei atliekų kiekiui mažinti.

Natūralu, kad gaminant maisto produktus, didžiausią atliekų srautą sudaro maistinės atliekos – jos sudaro apie 75 proc. visų atliekų. Kaip maisto gamintoja, įmonė ypač daug dėmesio skiria maisto švaistymui mažinti, todėl yra išsikėlusi misiją – kad maistas liktų maistu. Siekiant šio tikslo, ieškoma įvairiausių sprendimų: ne tik kaip panaudoti jau pagamintą, tačiau kokybės standartų neatitinkantį produktą, bet ir kaip mažinti maisto nuostolius pačiame gamybos procese.

Buvo rasti keli sprendimai:

- Įmonė visas naujas technologines linijas projektuoja taip, kad gamybos metu susidarančios tešlos atraižos sugrįžtų į gamybos procesą. 2025 m. taip grįžo 988,6 tonos atraižų.
- Jau iškepto produkto atliekų, pavyzdžiui, trupinių nuo dešrainių bandelių, grąžinimas į gamybos procesą. Per praėjusius metus į gamybą grąžinta beveik 317 tonų trupinių.

PLATUS POŽIŪRIS

Nuo pat veiklos pradžios „Mantingoje“ ieškoma sprendimų, kurie leistų būti draugiškesniems aplinkai. Pradžioje tai buvo dabar jau įprasti sprendimai, tokie kaip apšvietimo modernizavimas, tačiau šiandien sprendimai yra strateginiai. Vienas tokių – išmaniosios šaldymo įrenginių valdymo sistemos, vadinamos „skaitmeniniu dvyniu“, įdiegimas. Ji pradėta diegti 2023 m. Per pirmus sistemos veiklos

metus buvo sutaupyta 24 proc. šaldymo sistemų sunaudojamos elektros.

Projektuojant naujas linijas ar patalpas, sąmoningai teikiama pirmenybė įrenginiams, veikiantiems elektra, o ne dujomis. Tai svarbu, nes net 99 proc. įmonės sunaudojamos elektros energijos sudaro elektra iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių.

Tai tik keli sprendimai, tačiau „Mantinga“ žiūri į platesnę perspektyvą. Įmonei svarbu, kad tvarumas būtų integruotas į kasdienius verslo sprendimus – nuo produkto ir pakuotės dizaino iki energijos naudojimo ar tiekimo grandinės valdymo. Taip kuriamas ilgalaikis verslo atsparumas ir prisidedama prie bendrų klimato ir žiedinės ekonomikos tikslų.

Jau iškepto produkto atliekų, pavyzdžiui, trupinių nuo dešrainių bandelių, grąžinimas į gamybos procesą. Per praėjusius metus į gamybą grąžinta beveik 317 tonų trupinių.

04

PERDIRBTO PLASTIKO TIKSLAI: **KODĖL VERSLUI REIKIA DAUGIAU AIŠKUMO?**

Europos Sąjungos pakuočių reguliavimas pereina į naują etapą – vis daugiau dėmesio skiriama ne tik pakuotės funkcionalumui, bet ir jos perdirbamumui, perdirbtų žaliavų naudojimui bei visam pakuotės gyvavimo ciklui. PET sektorius šiuos pokyčius jau patiria praktiškai, o naujieji Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento (PPWR) reikalavimai palaipsniui palies vis platesnę plastikinių pakuočių rinkos dalį. Todėl verslui tampa ypač svarbus aiškus reguliavimo įgyvendinimas ir dialogas visoje vertės grandinėje.

Šie pokyčiai tiesiogiai paveiks visą sektorių, todėl svarbus tampa ir verslo bei industrijos atstovavimas.

Įgyvendinant pakuočių pokyčius, verslams reikia aiškumo ir partnerystės

Įsigaliojus Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentui, plastikinėms pakuotėms keliami vis aukštesni reikalavimai dėl perdirbamumo, perdirbtų žaliavų naudojimo ir atsekamumo. Dalis šių reikalavimų jau taikomi PET gėrimų buteliams, o palaipsniui apims ir kitas plastikinių pakuočių rūšis. Verslui tai reiškia ne tik naujus tikslus, bet ir poreikį greitai priimti techninius bei dizaino sprendimus.

Šiuo metu aštuonias įmones vienijanti naujai įkurta asociacija PET LIETUVA apima plačią PET tiekimo grandinę – nuo PET žaliavos (pirminio plastiko granulių), ruošinių gėrimų buteliams, PET butelių iki kietos ir lanksčios PET plėvelės maisto produktams bei specializuotos PET pakuočių įrangos gamintojų. Ateityje asociacija planuoja plėsti atstovaujamą grandinę ir įtraukti daugiau su PET pakuočių panaudojimu ir gyvavimo ciklu susijusių dalyvių.

Pagrindinis asociacijos tikslas – stiprinti PET sektoriaus konkurencingumą, prisidedant prie aiškesnio reguliacinio įgyvendinimo ir techninio dialogo. Taip pat siekiama skatinti žiedinės ekonomikos sprendimus, švietimą ir

bendradarbiavimą tarp verslo, mokslo bei institucijų, veikiant kaip skaidriai ir neutraliai platformai visai PET tiekimo grandinei.

Asociacijos vadovė Irena Vitkauskienė, daugelį metų dirbanti PET pakuočių, jų reguliavimo ir žiediškumo srityje, sako, kad PET šiandien yra viena geriausiai ištirtų ir plačiausiai taikomų pakuočių medžiagų. Jos vertė atsiskleidžia tada, kai visa grandinė – nuo pakuotės suprojektavimo iki surinkimo ir perdirbimo – veikia kaip viena sistema.

PET PRANAŠUMAS

PET medžiaga, arba polietileno tereftalatas, buvo išrasta ir užpatentuota 1941 m. Didžiojoje Britanijoje kaip sintetinio pluošto pagrindas, o vėliau išpopuliarėjo tekstilės pramonėje. Nuo 1973 m., kai buvo patentuotas pirmasis PET butelis, ši medžiaga pradėjo sparčiai plėstis pakuočių sektoriuje, o apie 1980 m. palaipsniui pradėta naudoti ir plėvelės bei lakštų pavidalu. Tuo laikotarpiu prasidėjo ir pramoninis PET butelių perdirbimas, padėjęs pagrindus šiandieninei žiedinei ekonomikai.

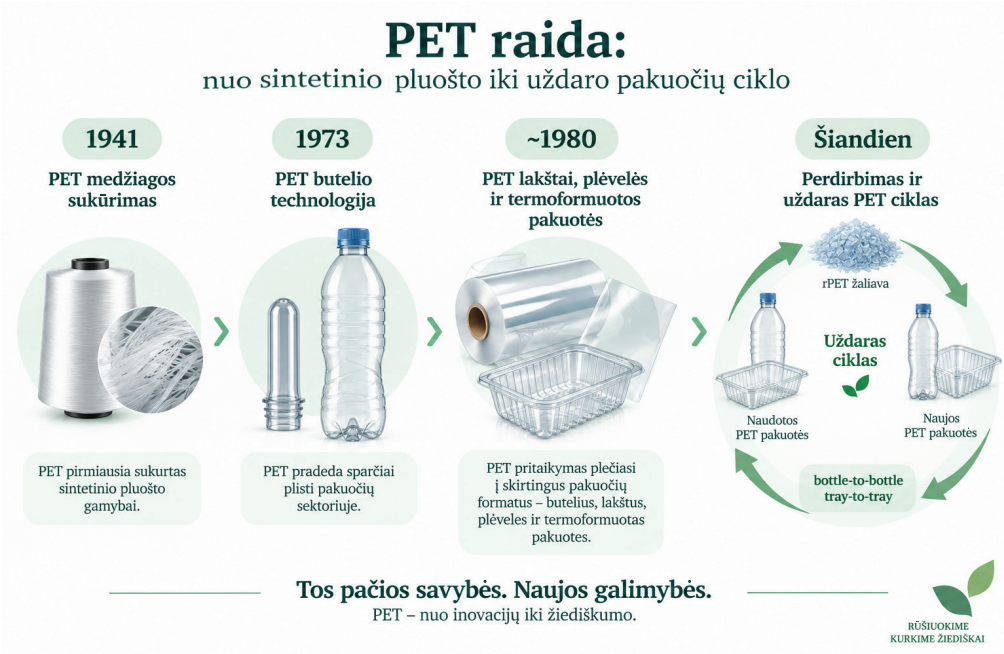

Tokiu būdu PET evoliucionavo iš lengvesnės stiklo alternatyvos į pažangius, skirtingoms reikmėms pritaikomus pakuočių sprendimus, plačiai naudojamus gėrimų, maisto, farmacijos, kosmetikos ir buitinės chemijos srityse. Dabartinis šios medžiagos vystymosi etapas jau susijęs ne tik su funkcionalumu ir patogumu, bet ir su griežtais perdirbamumo, perdirbto turinio bei dizaino reikalavimais, kuriuos stiprina Europos Sąjungos reguliavimas.

Todėl šiandien kuriant PET pakuotę būtina vertinti kiekvieną jos elementą – formą, svorį, spalvą, etiketę, klijus, kamštelį, barjerinius sluoksnius ir kitus komponentus – bei jų tarpusavio suderinamumą. Tai aktualu visoms taikymo sritims, nes kiekviena paskirtis – tai papildomi saugos, funkcionalumo ir perdirbamumo reikalavimai.

PET yra viena plačiausiai maisto ir kitų jautrių produktų pakuotėse naudojamų polimerinių medžiagų. Ji vertinama dėl skaidrumo, mechaninio tvirtumo, nedidelio svorio ir gerų formavimo savybių, taip pat tinkamumo sąlyčiui su maistu, kai naudojama pagal paskirtį. Irenos Vitkauskienės teigimu, ilgalaikė kryptis turėtų būti kuo uždaresnis PET pakuočių ciklas, kad tinkamai surinkta ir perdirbta pakuotė būtų aukštos kokybės ir kuo ilgiau išliktų vertingoje žaliavos grandinėje, o prioritetu taptų sprendimai „iš pakuotės į pakuotę“ (angl. „bottle-to-bottle“, „tray-to-tray“), ir tik neišvengiamais atvejais – panaudojimas kituose produktuose.

PET yra plačiai ištirta, patvari ir praktiška medžiaga, tačiau, kaip ir kiekviena pakuotė, ji turi savo naudojimo ribas. Dauguma PET butelių ir termoformuotų indelių projektuojami naudoti kambario arba žemesnėje temperatūroje, dėl

šios priežasties galutinė paskirtis visada turi būti vertinama tiksliai – pagal produkto savybes, naudojimo sąlygas ir taikomus maisto saugos reikalavimus.

ŽINGSNIU PRIEKYJE

Lietuva dažnai minima tarp pažangių šalių, kalbant apie PET gėrimų butelių surinkimą. Užstato ir grąžinimo sistema šalyje pradėjo veikti 2016 m. vasarį, o vartotojams taikomas 0,10 euro užstatas padėjo greitai sukurti aiškų ir efektyvų grąžinimo modelį. 2025 m. Lietuvoje PET gėrimų pakuočių surinkimo rodiklis siekė apie 90 %, remiantis „Užstato sistemos administratoriaus“ duomenimis. Toks rezultatas rodo ne tik efektyvų pakuočių surinkimą, bet ir realią naudą aplinkai – daugiau kokybiškos žaliavos perdirbti ir mažiau taros gamtoje.

Kita Lietuvos stiprybė – didelė PET sektoriaus koncentracija. Nors esame nedidelė šalis, čia veikia reikšminga PET vertės grandinės dalis – nuo žaliavų ir pakuočių gamybos iki technologinių sprendimų. Viena iš svarbių krypčių yra plačiau kalbėti apie uždarojo ciklo modelius, kurie kitose Europos šalyse jau tampa praktika. Vienas iš tokių pavyzdžių – „indelis į indelį“ (angl. „tray-to-tray“) principas, kai panaudoti termoformuoti PET maisto indeliai po surinkimo, rūšiavimo ir tinkamo perdirbimo vėl tampa žaliava naujiems PET indeliams. Tokia sistema papildytų šiuo metu gerai įsitvirtinusią „butelis į butelį“ (angl. „bottle-to-bottle“) sistemą.

Tokių sistemų atsiradimas ypač svarbus atsižvelgiant į Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento nustatytus minimalius perdirbtų žaliavų kiekius plastikinėse pakuotėse.

PAKUOTĖ

Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento **2025/40** *reikalavimai dėl minimalių perdirbtos žaliavos kiekių plastikinėse pakuotėse*

1. Vienkartiniai plastikiniai gėrimų buteliai

2030	30 %	70 %
2040	65 %	35 %

2. Liestis su jautriais produktais skirtos pakuotės, kurių pagrindinė sudedamoji dalis yra PET

Išskyrus vienkartinius plastikinius gėrimų butelius.

2030	30 %	70 %
2040	50 %	50 %

3. Liestis su jautriais produktais skirtos pakuotės, gaminamos iš kitų nei PET plastikinių medžiagų

Išskyrus vienkartinius plastikinius gėrimų butelius.

2030	10 %	90 %
2040	25 %	75 %

pvz., PP, PE, PS ir kt.

4. Kita plastikinė pakuotė

Nesiskirianti su maistu skirtoms pakuotėms (3 punkte) ir vienkartiniams plastikiniams gėrimų buteliams (1 punktas).

2030	35 %	65 %
2040	65 %	35 %

pvz., buitinės chemijos, kosmetikos, kitų produktų pakuotės

Minimali perdirbtų medžiagų dalis

Likusi plastikinės pakuotės dalis

Pastaba: procentai taikomi visai pakuotės plastikinei daliai, apskaičiuojami kaip gamyklos ir metų vidurkis, vadovaujantis Reglamento (ES) 2025/40 7 straipsniu.
Šaltinis: *Reglamento (ES) 2025/40, 7 straipsnis.*

VERSLAMS KYLA IŠŠŪKIŲ

Verslams prisitaikyti prie naujų reikalavimų nėra paprasta, nes dalis taisyklių dar tik detalizuojamos, o praktikoje vis dar trūksta aiškių metodikų, vienodų vertinimo kriterijų ir įgyvendinimo gairių.

Pavyzdžiui, kyla klausimų dėl perdirbtų žaliavų kilmės ir jų įskaitymo siekiant reglamente nustatytų tikslų. Taip pat neaišku, kokie konkretūs sprendimai bus laikomi gerąja praktika: kokio storio pakuotės, kokios spalvos ar komponentų deriniai bus sėkmingai atpažįstami rūšiavimo sistemose ir realiai perdirbami dideliu mastu.

Dėl tokio neapibrėžtumo didėja interpretacijų rizika. Kartais efektyviai perdirbama pakuotė pakeičiama lengvesniu, tačiau sunkiau ar visai neperdirbamu sprendimu. Tokiu atveju trumpalaikis medžiagos sumažinimas nebūtinai lemia geresnį aplinkosauginį rezultatą, nes sistemoje gali padaugėti atliekų, kurios nebepatenka į kokybišką uždarąjį perdirbimo ciklą.

Itin svarbu vertinti visą pakuotės gyvavimo ciklą. Reikia atsižvelgti ne tik į jos sukūrimą, bet ir į surinkimą, rūšiavimą bei perdirbimą. Ši logika ypač aktuali prekių ženklų vadovams, rinkodaros specialistams ir pakuočių dizaineriams. Pakuotė šiandien nebėra vien vizualinis ar komercinis sprendimas – ji kartu yra ir reguliacinis, technologinis, logistikos bei žiediškumo sprendimas.

Todėl kuriant pakuotę svarbu įvertinti ne tik jos estetiką, patogumą ar lentynos efektą, bet ir tai, ar pakuotė bus atpažįstama rūšiavimo linijoje, ar jos komponentai netrukdys ją perdirbti, ar pasirinktos medžiagos atitiks numatytą pakuotės paskirtį. Kuo anksčiau į šį procesą įtraukiami technologai, tiekėjai, perdirbamumo ekspertai ir atliekų tvarkymo grandis, tuo mažesnė rizika, kad vizualiai patraukli pakuotė taps probleminiu sprendimu sistemoje.

Dar vienas iššūkis – surinkimo ir rūšiavimo sistemos skiriasi ne tik tarp Europos Sąjungos valstybių, bet kartais ir mažesniu mastu. Dėl to verslui sunku priimti ilgalaikius sprendimus, kai vienoje vietoje pakuotė sėkmingai įtraukiama į atliekų tvarkymo sistemą, o kitoje susiduria su visai kitais praktiniais apribojimais.

Vienas iš svarbių ir reikšmingų Reglamento tikslų – didesnis reikalavimų harmonizavimas Europos Sąjungos mastu. Tai padėtų mažinti klaidų riziką ir apsaugotų gamintojus nuo brangių sprendimų, kurie vėliau gali neatitikti galutinių taisyklių ar standartų.

Pokyčiai paveiks ne tik gamintojus. Jie jau dabar keičia ir rinkodaros specialistų bei pakuočių dizainerių darbą. Šiandien pakuotė turi vienu metu atitikti kelis tikslus: būti saugi, funkcionali, patraukli,

patogi naudoti, tinkama produkto galiojimo laikui užtikrinti ir kartu perdirbama. Tai sudėtingas, bet būtinas balansas, kurį verslas turi išmokti pasiekti.

RŪPINASI KOMUNIKACIJA

Pokyčiams itin svarbi yra komunikacija. Kai buvo įvestas reikalavimas prie butelio pritvirtinti kamštelį, vartotojams ne visada buvo pakankamai aiškiai paaiškinta šio pokyčio paskirtis. Dėl to kilo nepasitenkinimo, o dalis vartotojų bandė kamštelius nuplėšti, nors šios priemonės tikslas buvo mažinti atskirai į aplinką patenkančių kamštelių kiekį ir užtikrinti jų surinkimą kartu su buteliu. Tai rodo, kad pokyčiams reikia ruoštis ne tik techniškai. Svarbi ir komunikacija – kuo anksčiau apie pokyčius sužinos vartotojai, verslas ir institucijos, tuo sklandžiau jie bus įgyvendinti.

Taip pat svarbu, kad teisėkūrą ir priežiūrą vykdančios institucijos aiškiai suprastų, kokio masto iššūkį numatomi pokyčiai kelia verslui. Bet koks pakuotės pakeitimas reiškia investicijas, testavimą, naujus tiekimo grandinės sprendimus. Naują pakuotę sukurti, pagaminti ir ištestuoti dažnai užtrunka ne vienerius metus. PET LIETUVA asociacijos nariai siekia stiprinti viešąją komunikaciją apie PET pakuotes, jų tinkamą naudojimą, rūšiavimą ir perdirbimą, įtraukiant verslus, skirtingas visuomenės grupes ir švietimo įstaigas. Lietuva PET pakuočių srityje turi reikšmingą ekspertinį potencialą – nuo žaliavų ir technologijų iki pakuotės projektavimo ir perdirbimo. Ši kompetencija gali būti naudinga ne tik švietimui, bet ir specialistams rengti tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu mastu.

Svarbu pabrėžti, kad PET sektorius jau šiandien turi veikiančius sprendimus, leidžiančius pasiekti aukštą surinkimo lygį ir plėtoti uždarojo ciklo perdirbimą.

5. PERĖJIMAS PRIE PAKARTOTINAI NAUDOJAMŲ PAKUOČIŲ SISTEMŲ

Pagal Europos Sąjungoje galiojantį Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą numatomas laipsniškas perėjimas nuo vienkartinių prie pakartotinai naudojamų pakuočių sistemų. Tam tikri sektoriai – ypač maitinimo, gėrimų platinimo, logistikos ir prekybos – privalės pasiekti nustatytus pakartotinio naudojimo tikslus.

Įmonės turės:

- siūlyti pakartotinai naudojamas pakuotes galutiniams vartotojams arba B2B grandinėje;
- naudoti pakartotinai naudojamus sprendimus daliai savo pakuočių asortimento;
- palaipsniui pasiekti minimalią pakartotinai naudojamų pakuočių rinkos dalį, nustatomą reglamente pagal sektorių ir pakuotės tipą.

Pakartotinai naudojamos pakuotės turės būti suprojektuotos taip, kad atlaikytų kelis naudojimo ciklus, būtų tinkamos surinkti, plauti ir pakartotinai paskirstyti. Šiuo reikalavimu siekiama mažinti vienkartinių pakuočių kiekį, skatinti pakartotinio naudojimo verslo modelius ir sisteminius sprendimus visoje Europos Sąjungos rinkoje.

PET sektorius jau šiandien yra priėmęs veikiančius sprendimus, todėl ilgalaikė sėkmė priklausys nuo to, kaip efektyviai reguliavimas, technologijos ir vartotojų elgsena veiks kaip viena sistema.

05

PAKUOČIŲ ATEITIS – **PAKARTOTINIO NAUDOJIMO SISTEMOS**

Europos Sąjungoje galiojantis Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas (2025/40) įtvirtina esminį pokytį pakuočių politikoje – nuo vienkartinių sprendimų pereinama prie sisteminio pakartotinio naudojimo ir atliekų prevencijos modelio. Reglamentas apima visą pakuočių gyvavimo ciklą – nuo jų projektavimo iki atliekų tvarkymo, ir siekia mažinti pakuočių atliekų kiekį, didinant pakartotinį naudojimą bei perdirbamumą visos Europos Sąjungos mastu.

Vienas svarbiausių minėto reglamento elementų – privalomi pakartotinio naudojimo ir pakartotinio pripildymo tikslai, kurie nustatomi skirtingoms pakuočių kategorijoms ir sektoriams. Šie tikslai įsigalios etapais nuo 2030 m., o iki 2040 m. bus palaipsniui didinami, siekiant sistemingai mažinti vienkartinių pakuočių naudojimą ir skatinti uždarojo ciklo sprendimus.

Tam tikri sektoriai – ypač maitinimo, gėrimų platinimo, logistikos ir prekybos – turės pasiekti konkrečius pakartotinio naudojimo rodiklius. Be to, maisto ir gėrimų išsinešimo paslaugas teikiančios įmonės privalės sudaryti vartotojams galimybę naudoti daugkartines arba atsineštas pakuotes be papildomo mokesčio, taip skatinant vartojimo įpročių pokytį.

Kitaip tariant, įmonės turės ne tik siūlyti pakartotinai naudojamas pakuotes galutiniams vartotojams ar verslo partneriams, bet ir kurti bei integruoti veikiančias pakartotinio naudojimo sistemas. Tokios sistemos apima ne tik pakuotes, bet ir jų surinkimo, plovimo, logistikos bei pakartotinio paskirstymo sprendimus, veikiančius tiek uždarosiose, tiek atvirosiose grandinėse.

Šis reguliacinis pokytis iš esmės keičia pakuočių vaidmenį – jos nebėra suvokiamos tik kaip vienkartinė apsauga ar transportavimo priemonė, bet tampa ilgalaikio naudojimo sistemos dalimi, tiesiogiai susieta su žiedinės ekonomikos principais ir išteklių taupymu.

„Cup Cup“ įkūrėja ir vadovė Valdonė Daugėlaitė

„CUP CUP“: SOCIALINIS VERSLAS, KURIANTIS PAKARTOTINIO NAUDOJIMO PAKUOČIŲ SISTEMĄ

„Cup Cup“ – socialinė aplinkosauginė iniciatyva, siekianti mažinti vienkartinių gėrimų pakuočių naudojimą visuomenėje. Vilniuje įsikūrusi socialinė įmonė sistemingai keičia pakuočių vartojimo modelį renginiuose, festivaliuose ir maitinimo sektoriuje.

„Cup Cup“ tikslas – teikti daugkartinio naudojimo puodelius kavinių tinklams, festivaliams ir renginiams, taip sudarant sąlygas pereiti prie uždarojo ciklo veiklos modelio ir mažinti susidarančių atliekų kiekį.

Tai verslo modelis, grindžiamas žiedinės ekonomikos principais – perėjimu nuo nuosavybės prie dalijimosi ir nuo vienkartinių sprendimų prie pakartotinio naudojimo.

Perėjimas prie pakartotinai naudojamų pakuočių sistemų vyksta nuosekliai, tačiau skirtinguose sektoriuose ir rinkose šis procesas yra nevienodas.

Nepaisant augančio teisinio spaudimo ir visuomenės lūkesčių, verslo įmonės ir savivaldybės dažnai veikia atsargiai, vertindamos galimą vartotojų reakciją, elgsenos pokyčių neapibrėžtumą bei papildomas sąnaudas.

Rinkoje vis dar kyla nuogąstavimų, kad užstato ar grąžinimo principu veikiančios sistemos gali sulaukti vartotojų nepasitenkinimo, o prekybininkams tai reikštų papildomą darbą ir poreikį keisti įprastus veiklos modelius.

Vis dėlto praktika rodo, kad šie iššūkiai dažniausiai kyla tik pradžioje – įgyvendinus sistemas pakartotinai, procesai tampa sklandesni, o pakartotinio naudojimo rodikliai didėja. Ilgainiui tokios sistemos tampa ekonomiškai efektyvesnės ir priimtinesnės vartotojams.

Pagrindiniai iššūkiai išlieka pradinės investicijos ir organizaciniai sprendimai: būtina užtikrinti inventorių, plovimo infrastruktūrą, logistiką ir personalo pasirengimą. Taip pat svarbus vartotojų įpročių pokytis, kuris pagreitėja, jei sistema yra aiški ir patogi.

Nepaisant to, ilgalaikėje perspektyvoje pakartotinio naudojimo sistemos laikomos vienu efektyviausių būdų mažinti atliekų kiekį ir plėtoti žiedinės ekonomikos principus.

KAIP VEIKIA „CUP CUP“?

„Cup Cup“ – daugkartinių pakuočių sistema, skirta renginiams, festivaliams ir viešosioms erdvėms. Jos tikslas – pakeisti vienkartines gėrimų ir maisto pakuotes daugkartiniais sprendimais ir taip mažinti atliekų kiekį bei skatinti žiedinės ekonomikos principų taikymą praktikoje.

Sprendimas apima ne tik daugkartinius puodelius, bet ir platesnį indų asortimentą – nedūžtančias stiklines, vyno taures, lėkštes, įrankius bei infrastruktūrą, skirtą šioms pakuotėms surinkti ir grąžinti. Tokiu būdu sukuriama daugkartinio naudojimo sistema, pritaikoma įvairiems renginių ir maitinimo scenarijams.

„Cup Cup“ taiko kelis veikimo modelius. Vienas jų – daugkartinių indų nuoma renginių organizatoriams ar maitinimo vietoms, kai vartotojams užstatas netaikomas. Kitas modelis pagrįstas užstato ir grąžinimo principu: vartotojas, įsigydamas gėrimą ar maistą daugkartiniame inde, sumoka nedidelį užstatą, kuris grąžinamas indą pristačius į surinkimo vietą.

Sistema veikia paprastai – klientas gauna gėrimą daugkartiniame puodelyje, naudojasi juo renginio metu, o vėliau jį grąžina. Surinkti indai išplaunami ir grąžinami į apyvartą, taip užtikrinant uždarąjį ciklą.

Sistemos sėkmę lemia ne tik aplinkosauginė nauda, bet ir patogumas vartotojui. Todėl kuriant tokius sprendimus siekiama, kad jų naudojimas būtų kuo paprastesnis ir artimas įprastam vartojimo modeliui – vartotojas turi greitai gauti indą, jį panaudoti ir be papildomų pastangų grąžinti.

GALI TIKTI NE VISUR

Siekiant sėkmingai integruoti daugkartines pakuotes į žiedinės ekonomikos modelį, svarbu atsižvelgti į konkrečios vietos ypatumus.

Atvirojo tipo vietose, pavyzdžiui, miesto kavinėse, degalinėse, greitojo maisto restoranuose ar prekybos paviljonuose, vartotojų srautai yra sunkiau prognozuojami ir mažiau kontroliuojami. Tokiose erdvėse daugkartinių sistemų įgyvendinimas reikalauja papildomų logistinių ir organizacinių sprendimų.

O uždarojo tipo erdvėse – prekybos centruose, festivaliuose, konferencijų ir parodų centruose, oro uostuose ar kituose uždaruosiuose renginiuose – vartotojų srautai yra labiau kontroliuojami. Dėl to tokiose vietose atsiranda daugiau galimybių efektyviai taikyti daugkartinio naudojimo sprendimus ir žiedinės ekonomikos strategijas.

Būtent tokiose aplinkose daugkartinių pakuočių sistemos dažniausiai pasiekia aukščiausius grąžinimo ir pakartotinio naudojimo rodiklius.

PRANAŠESNI UŽ VIENKARTINIUS

Skirtingai nei vienkartinis puodelis, kuris pagaminamas, panaudojamas ir išmetamas, daugkartinis puodelis pagaminamas vieną kartą ir gali būti naudojamas dešimtis ar net šimtus kartų. Per visą savo gyvavimo ciklą jis gali pakeisti didelį kiekį vienkartinių puodelių ir reikšmingai sumažinti atliekų kiekį.

Net įskaičiavus plovimo, transportavimo ir logistikos procesus, daugkartinių puodelių gyvavimo ciklas paprastai pasižymi mažesniu neigiamu poveikiu aplinkai.

Yra ir daugiau privalumų:

- Mažesnis CO_2 pėdsakas: nors gamyba ir priežiūra reikalauja išteklių, daugkartinis puodelis tampa ekologiškesnis už vienkartinį jau po 10 panaudojimų.
- Žiedinė ekonomika: daugkartinė sistema stabdo atliekų susidarymą jų susidarymo vietoje ir skatina ilgalaikį produktų naudojimą.
- Ekonominė nauda: nors pradinė investicija didesnė, ilgainiui (ypač renginiuose) ji atsiperka dėl mažesnių pirkimo ir atliekų tvarkymo išlaidų.
- Vartojimo kultūra: užstato ir grąžinimo sistemos padeda išlaikyti švarią aplinką ir ugdo atsakingus vartotojų įpročius.

„Cup Cup“ puodeliai gaminami iš patvaraus, maistui saugaus plastiko – polipropileno (PP, nr. 5). Ši medžiaga pasirinkta dėl ilgaamžiškumo ir tinkamumo daugkartiniam naudojimui.

Polipropilenas yra atsparus mechaniniam poveikiui ir aukštoms temperatūroms, todėl puodeliai gali būti plaunami pramoninėse indaplovėse ir naudojami daug kartų net ir karštiems gėrimams, neprarasdami savo funkcinių savybių.

Tai leidžia vieną kartą pagamintam gaminiui ilgą laiką išlikti apyvartoje ir pakeisti didelį kiekį vienkartinių pakuočių. Polipropilenas yra plačiai ir gerai perdirbamas, todėl, pasibaigus gaminio gyvavimo ciklui, medžiaga gali būti grąžinama į žaliavų ciklą.

PLAČIAI NAUDOJAMI MIESTO ŠVENČIŲ IR FESTIVALIŲ METU

Daugkartinių puodelių sistemos jau daugelį metų yra įprasta praktika daugelyje Europos festivalių ir didelių renginių. Ypač plačiai jos paplitusios Vokietijoje, Belgijoje ir Prancūzijoje – šalyse, kur nuosekliai keičiami vartojimo modeliai ir formuojami nauji vartotojų įpročiai.

Lietuvoje daugkartinių puodelių sistemos taip pat palaipsniui įsitvirtina. Vienas reikšmingiausių pavyzdžių – kartu su Vilniaus miesto savivaldybe įgyvendinta daugkartinių puodelių sistema Vilniaus Kalėdų mugėje. Per maždaug mėnesį trukusį renginį buvo panaudota apie 164 tūkst. daugkartinių puodelių. Tokie projektai yra svarbūs formuojant tvaresnius vartojimo įpročius ir skatinant sisteminius pokyčius.

Šiuo metu įmonė daugiausia dirba su privačių įmonių renginiais, testuoja pilotinius projektus, prisideda prie kitų iniciatyvų ir kultūros renginių, kuriuos remia daugkartiniais puodeliais ir kitais gaminiais.

Tarptautinė patirtis rodo, kad dideli renginiai, kuriuose dalyvauja nuo 20 iki 100 tūkst. lankytojų,

gali sumažinti vienkartinių puodelių atliekų kiekį dešimtimis tonų per sezoną. Be to, tokiose sistemose dažnai pasiekiamas labai aukštas grąžinimo lygis, neretai viršijantis 90 proc. Tai leidžia ne tik sumažinti atliekų kiekį, bet ir užtikrinti švaresnę renginio aplinką bei sumažinti teritorijos tvarkymo išlaidas.

Lietuvoje daugkartinės sistemos taikomos įvairių formatų renginiuose – miesto šventėse, kultūros festivaliuose, sporto renginiuose (Lietuvos olimpiniame komitete ir kt.), masiniuose žygiuose („Trenkturas“), o nuo praėjusių metų išbandytos ir Vilniaus miesto kalėdinėje mugėje.

Įdomu tai, kad klientų poreikiai skiriasi: festivaliai dažnai pageidauja puodelių su individualiais ženklais, todėl „Cup Cup“ investavo į spaudos įrangą ir nuo šių metų diegia personalizuotus sprendimus. O verslo renginių ar privačių švenčių organizatoriams svarbiausia – greitas tiekimas, universalus dizainas ir galimybė užsakyti reikiamą kiekį.

VARTOTOJŲ ELGSENA IR PRISITAIKYMAS PRIE POKYČIŲ

Efektyvi grąžinimo sistema reikalauja ne tik

tinkamų logistinių sprendimų, bet ir vartotojų švietimo: renginiuose „Cup Cup“ įrengia informacinius stendus, specialias puodelių surinkimo dėžes ir pateikia aiškias grąžinimo instrukcijas, kad dalyviai nesupainiotų daugkartinių puodelių su vienkartinėmis atliekomis.

Būtent grąžinimo grandis ir jos nuolatinis tobulinimas yra vienas didžiausių veiklos iššūkių. Tačiau žmonės prie naujovių pripranta, o švaresnė renginių aplinka tampa svariu argumentu. Ilgainiui daugkartinių pakuočių ir užstato sistema tampa įprasta praktika

Įdomu tai, kad kai kurie lankytojai daugkartinių indų negrąžina, bet ir neišmeta – pasilieka juos kaip emocinę vertę turinčius suvenyrus.

Pastebima, kad jaunimas yra atviresnis aplinkosauginėms iniciatyvoms ir daugkartinio naudojimo sistemoms, taip pat tikisi patogių skaitmeninių sprendimų (QR kodų, programėlių), o vyresnioji karta į naujoves žiūri atsargiau. Vis dėlto jiems artimas daiktų taisymo ir daugkartinio naudojimo principas, todėl taip pat prisitaikoma prie naujos sistemos.

Skandinavijoje ir Vakarų Europoje ši sistema jau tapo kasdienybe, o Lietuvoje ir kaimyninėse šalyse vis dar vyksta perėjimo etapas, kuriam sėkmingai užbaigti būtina patogi infrastruktūra ir aiški komunikacija.

Galima teigti, kad sėkmę lemia sistemos paprastumas: tai, kas prasidėjo kaip eksperimentas, per aiškų grąžinimo procesą ilgainiui tampa nauja vartojimo praktika.

06

PAKUOTĖS OPTIMIZAVIMAS – **NAUDA VERSLUI IR APLINKAI**

Europos Sąjungoje galiojantis Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas nustato reikalavimą mažinti nereikalingą tuščią erdvę pakuotėse, siekiant efektyviau naudoti medžiagas, mažinti atliekų kiekį ir transportavimo sukeltas emisijas.

Pakuotės turi būti projektuojamos taip, kad jų tūris atitiktų realius produkto apsaugos ir funkcinius reikalavimus, vengiant perteklinių sprendimų.

Šis reikalavimas ypač aktualus siunčiamoms (el. prekybos) pakuotėms, naudojamoms tiekimo grandinėse. Reglamente numatyta, kad tokios pakuotės turės užtikrinti ne mažesnį kaip 50 proc. užpildymo rodiklį, t. y. bent pusė pakuotės tūrio turi būti užpildyta produktu arba apsaugine medžiaga.

„Better Planet Packaging“ – tai tarptautinės įmonių grupės „Smurfit Kappa“ / „Smurfit Westrock“ iniciatyva, skirta kurti aplinkai draugiškas, perdirbamas ir iš atsinaujinančiųjų žaliavų pagamintas pakuotes.

Šia programa siekiama padėti verslams pereiti prie popierinių, biologiškai suyrančių ir lengvai perdirbamų sprendimų, mažinant plastiko naudojimą tiek tiekimo grandinėje, tiek galutiniame produkte.

Iniciatyva orientuota į pakuočių dizaino optimizavimą, žiedišką mą ir emisijų mažinimą, o pati įmonė siekia kurti pakuotes, kurios darytų kuo mažesnį poveikį aplinkai viso gyvavimo ciklo metu.

„Better Planet Packaging“ taip pat padeda gamintojams prisitaikyti prie griežtėjančių Europos Sąjungos reikalavimų ir kurti sprendimus, atitinkančius modernias aplinkosaugos tendencijas.

MINIMIZUOJANT PAKUOTES, MAŽINAMOS TUŠČIOS ERDVĖS IR NEPERDIRBAMŲ MEDŽIAGŲ KIEKIS

Europos žaliojo kurso tikslas – iki 2050 m. užtikrinti, kad Europos Sąjunga taptų pirmuoju klimatui neutraliu regionu pasaulyje, sumažinti taršą ir atkurti gamtos bei ekosistemų pusiausvyrą.

Šiam tikslui pasiekti priimtas Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas 2025/40, kuriuo siekiama spręsti didėjančio pakuočių atliekų kiekio problemą Europoje. „Eurostat“ duomenimis, 2022 m. vienam Europos Sąjungos gyventojui teko apie 186,5 kg pakuočių atliekų, o per pastarąjį dešimtmetį šis kiekis išaugo daugiau kaip 20 proc.

Todėl reglamento tikslas – mažinti perteklinį pakavimą, skatinti pakartotinį naudojimą ir didinti perdirbimą. Europos žaliojo kurso tikslai įgyvendinami keliais būdais. Viena svarbiausių krypčių – žiedinės ekonomikos skatinimas, siekiant kuo ilgiau naudoti produktus ir medžiagas, o atliekas paversti antrinėmis žaliavomis. Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas taip pat prisideda prie Jungtinių Tautų tvaraus vystymosi tikslų įgyvendinimo.

KĄ SKELBIA REGLAMENTAS?

Šiandien dažnai susiduriame su situacija, kai pakuotės sukurtos tik naudojimo laikotarpiui, visiškai nepagalvojant, kas su jomis vyksta jam pasibaigus. Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentu siekiama pakeisti nusistovėjusią praktiką, skatinti permąstyti dabartinius vartojimo įpročius ir požiūrį į pakuotes, kad jos būtų efektyvesnės verslui ir labiau atitiktų planetos ribas.

1. Pirmiausia, reikia optimizuoti esamas pakuotes, kad jos atitiktų savo paskirtį ir efektyviai užtikrintų produkto apsaugą.

2. Antra, aiškiai nurodyti vartotojams, kaip atsakingai tvarkyti pakuotes po jų panaudojimo.

3. Trečia, į pakuotę jos gyvavimo ciklo pabaigoje žiūrėti kaip į išteklį, o ne išmesti, renkantis naujas žaliavas. Pakuotė neturėtų tapti atlieka – ji turėtų būti pakartotinai naudojama kaip pakuotė arba tapti žaliava naujai pakuotei gaminti.

Šiais tikslais Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas glaudžiai dera su „Smurfit Westrock“ programa „Better Planet Packaging“, kuria siekiama kurti pasaulį, kuriame pakuotės nepaliktų neigiamo poveikio ateities kartoms. Reglamento pagrindinis tikslas yra užtikrinti, kad iki 2030 m. visos pakuotės Europos Sąjungos rinkoje būtų perdirbamos ekonomiškai tvariu būdu, taip pat sumažinti pirminių medžiagų naudojimą ir siekti klimato neutralumo sektoriuje iki 2050 m.

Tai bus įgyvendinama dirbant keliomis kryptimis:

- skatinant pakuočių pakartotinį naudojimą ir papildymo sistemas;
- naudojant perdirbtus plastikus pakuotėse saugiu ir efektyviu būdu;
- užtikrinant aiškų ženklinimą ir vartotojų informavimą.

PAGRINDINĖS REGLAMENTO KRYPTYS

Šiuo metu pakuotės dažnai kuriamos orientuojantis tik į jų naudojimo laikotarpį, neįvertinant, kas su jomis vyksta gyvavimo ciklo pabaigoje. Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentu siekiama pakeisti šią praktiką, skatinant ilgalaikį ir sistemišką požiūrį į pakuotes – nuo jų dizaino iki perdirbimo ar pakartotinio naudojimo.

Reglamentas išskiria kelias pagrindines kryptis: pakuočių optimizavimą pagal realius produkto ir tiekimo grandinės poreikius, aiškų vartotojų informavimą apie tinkamą pakuočių tvarkymą bei žiedinio požiūrio stiprinimą, kai pakuotė vertinama kaip išteklius, o ne kaip atliekos.

Pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad iki 2030 m. visos pakuotės Europos Sąjungos rinkoje būtų perdirbamos ekonomiškai tvariu būdu, kartu mažinant pirminių žaliavų naudojimą ir didinant pakartotinio naudojimo, perdirbimo bei aiškaus ženklinimo sprendimų diegimą.

KAS LAIKOMA REALIAI PERDIRBAMA PAKUOTE?

Pažymėtina, kad reikalavimai pakuotėms pradės galioti nuo vėlesnės iš dviejų galimų datų: 2030 m. sausio 1 d. arba praėjus 24 mėnesiams nuo Europos Sąjungos deleguotųjų aktų įsigaliojimo. Juose bus tiksliai apibrėžta, kaip nustatyti, ar pakuotė yra perdirbama, nes ši sąvoka praktikoje ne visada suprantama vienodai.

Specialistų teigimu, perdirbama pakuotė yra tokia, kurios medžiagos gali būti panaudotos kaip antrinė žaliava, todėl ji turi būti tinkama atskirai surinkti, išrūšiuoti ir perdirbti pramoniniu mastu ne tik teoriškai, bet ir realiomis sąlygomis.

Vis dėlto ne visos pakuotės gali būti perdirbamos praktiškai. Tam trukdo įvairios priežastys: pakuotės neatpažįstamos rūšiavimo linijose, nepriimamos perdirbėjų, nėra technologijų joms išskaidyti arba trūksta rinkos perdirbtai medžiagai realizuoti.

Įsigaliojus deleguotiesiems aktams, tokios pakuotės nebegalės būti tiekiamos rinkai.

MAKSIMALIAI MAŽINAMOS PAKUOTĖS

Reikalavimas maksimaliai mažinti pakuočių tūrį įsigalios nuo 2030 m. sausio 1 d. arba praėjus trejiems metams nuo įgyvendinamųjų teisės aktų, kuriais bus nustatyta tiksli tuščios vietos skaičiavimo metodika. Tuščia vieta pakuotėje negalės viršyti 50 proc.

Pakuotės svoris ir tūris turi būti minimalūs – tik tiek, kiek būtina produkto apsaugai. Draudžiama naudoti pakuotes, kurios dirbtinai didina tūrį (pavyzdžiui, dvigubos sienelės ar netikri dugnai), turi nereikalingų sluoksnių arba yra perteklinės.

Iki 2028 m. vasario 12 d. Europos Komisija turi patvirtinti oficialią metodiką, kaip skaičiuoti tuščios vietos santykį (ESR), tačiau jau žinomi bendrieji reikalavimai:

- grupinė, transporto ir e. komercijos pakuotė turi turėti ≤50 % tuščios erdvės;
- tuščia vieta yra bendros pakuotės tūris atėmus supakuoto produkto tūrį;
- į tuščią vietą įskaičiuojamos visos užpildo medžiagos (pavyzdžiui, oro pagalvėlės, popieriaus drožlės).

A B C

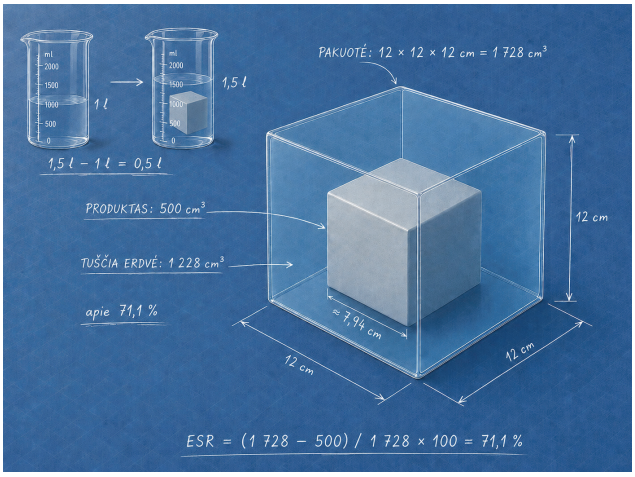

Europos Sąjungos metodika, kaip tiksliai apskaičiuoti tuščią pakuotės erdvę, turi būti parengta iki 2028 m. vasario 12 d. Iki tol gamintojams rekomenduojama šį rodiklį nustatyti taikant Archimedo dėsnį. Tai – pagrindinis hidrostatikos dėsnis, teigiantis, kad bet kurį skystyje ar dujose panardintą kūną veikia aukštyn nukreipta jėga, lygi kūno išstumto skysčio (ar dujų) svoriui. Taikant šį metodą pakuotė panardinama į vandens indą ir, remiantis matavimo rezultatais, nustatomas jos tūris bei tuščios erdvės kiekis – pagal tai nustatoma, kuriai klasei (A, B ar C) ji priklauso.

Preliminarūs tuščios vietos vertinimai leidžia dar projektavimo etape identifikuoti perteklinį tūrį ir rasti optimalius pakuotės sprendimus. Pasitelkiant skaitmeninius įrankius ir vertinimo metodikas galima iš anksto įvertinti, ar pakuotė atitinka reglamento reikalavimus, ir pateikti rekomendacijas jai tobulinti. Tai leidžia lengviau pritaikyti reglamento reikalavimus praktikoje, sumažinti reguliacinę riziką ir optimizuoti pakuotės efektyvumą bei poveikį aplinkai.

Panardinus produktą į vandens talpyklą ir stebint vandens lygio pokytį, galima nustatyti produkto tūrį. Pavyzdžiui, turime talpyklą, į kurią įpylėme 1 litrą vandens. Įdėjus produktą, vandens lygis pakyla iki 1,5 litro, vadinasi, produkto tūris yra 500 ml, o tai lygu 500 cm^3 (1 l = 1000 cm^3).

Jei šį produktą pakuojame į pakuotę, kurios matmenys yra 12 × 12 × 12 cm, tai tokios pakuotės tūris – 1728 cm^3.

Tuščios vietos skaičiavimas (ESR):

ESR = (1728 – 500) / 1728 × 100 = 71 %

Kadangi Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas leidžia maks. 50 proc. ESR, tokia pakuotė šiam produktui pagal minėtą reglamentą nebebūtų tinkama. O jei antrinės pakuotės nebegalima fiziškai sumažinti dėl pirminėje pakuotėje esančių elementų, tokių kaip rankenų ar purkštukų, vadinasi, turime keisti pirminę produkto pakuotę. Pirminės pakuotės keisti nebūtina, jei galime sumažinti antrinės pakuotės dydį, pakeičiant produktų išdėstymą joje. Pavyzdžiui, jei dantų pastos tūbelės dėžėje pakuojamos vertikaliai, tarp jų lieka daug tuščios erdvės, todėl tokia pakuotė nebūtų tinkama. Tačiau tūbeles galima išdėstyti horizontaliai, pakaitomis viena prieš kitą, taip maksimaliai išnaudojant vietą dėžėje.

REIKALAVIMAI PERDIRBIMUI

Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas numato, kad nuo 2030 m. į rinką galėtų patekti tik A, B ir C klasės pakuotės, o nuo 2038 m. – tik A ir B klasės pakuotės. Pakuotės perdirbamumo klasė nustatoma pagal jos tinkamumą perdirbti – vertinant dizainą, medžiagų sudėtį, surinkimo galimybes ir faktinį perdirbimą.

Klasė priklauso nuo medžiagos vienalytiškumo pakuotėje. Pavyzdžiui, kad pakuotė būtų laikoma A klasės, ji turi būti sudaryta iš 95 proc. vienalytės medžiagos, nepriklausomai kokios (stiklas, aliuminis, kartonas), o priemaišų gali būti tik 5 proc. Kuo žemesnė klasė (A > B > C) tuo numatomi didesni išplėstinės gamintojo atsakomybės mokesčiai (angl. „Extended Producer Responsibility“), kurių dydį nustatys kiekviena valstybė narė, priklausomai nuo kaštų, reikalingų tai pakuotei perdirbti. Kuo pakuotėje daugiau sudedamųjų dalių – tuo žemesnė pakuotės klasė, pakuotė sunkiau perdirbamair dėl to mokesčiai didesni.

Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas numato ir perdirbimo ženklinimo suvienodinimą, kad vartotojui būtų lengviau atskirti, kur pakuotė turėtų keliauti. „Perdirbamumas“ reiškia pakuotės suderinamumą su atliekų tvarkymu ir apdorojimu jau projektavimo etape, jis grindžiamas atskiru surinkimu, rūšiavimu į atskirus srautus, perdirbimo mastu ir perdirbtų medžiagų naudojimu pirminėms žaliavoms pakeisti.

NEBELIEKA KAI KURIŲ PAKUOČIŲ

Nuo 2030 m. nebelieka vienkartinės plastikinės grupinės pakuotės, kuri naudojama pardavimo vietoje kelioms prekėms, tokioms kaip buteliai, skardinės, dėžutės, indeliai, puodeliai, pakeliai ir kt., sugrupuoti. Tokia pakuotė sukurta tam, kad būtų patogiau pirkti kelis vienetus vienu metu. Vietoj vienkartinės plastikinės grupinės pakuotės, pavyzdžiui, susitraukiančios plėvelės, siūloma rinktis kartoninės pakuotės sprendimus.

Vienkartinė plastikinė pakuotė (tinklelis, maišelis, padėklas, indelis ir kt.) neperdirbtoms šviežioms daržovėms ir vaisiams (iki 1,5 kg) taip pat negalima, išimtys taikomos tik tais atvejais, kai produktą būtina apsaugoti nuo vandens netekimo, suglebimo, mikrobiologinės taršos ar fizinių pažeidimų, oksidacijos. Arba jei nėra kitos realios galimybės išvengti ekologiškų ir neekologiškų produktų maišymosi pagal Europos Sąjungos ekologinio žymėjimo taisykles. Tinklelius, maišelius galima keisti kartonu.

Taip pat nebelieka:

- vienkartinės plastikinės pakuotės vietoje vartojamam maistui HORECA sektoriuje;
- vienkartinių porcijų pakuočių padažams, cukrui, grietinėlei ir pan. HORECA sektoriuje;
- vienkartinių pakuočių viešbučiuose (šampūnai, higienos priemonės);
- labai lengvų plastikinių pirkinių maišelių, išskyrus higienai arba biriems maisto produktams.

TVARESNĖS BEI PAKUOČIŲ IR PAKUOČIŲ ATLIEKŲ REGLAMENTO REIKALAVIMUS ATITINKANČIOS PAKUOTĖS ALTERNATYVOS

Atsižvelgiant į Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento keliamus reikalavimus mažinti perteklinę pakuotę ir atsisakyti vienkartinės plastikinės pakuotės sprendimų, daugeliui įmonių reikės peržiūrėti ir pertvarkyti savo pakavimo praktiką – nuo medžiagų pasirinkimo iki pakuotės dizaino. Nepaisant to, kad tai gali būti išties nemenkas iššūkis, dirbant kartu su profesionaliu partneriu tai – nauja galimybė. Išanalizavus turimą pakuotę, galima rasti sprendimų, kurie ne tik būtų tvaresni, bet ir patrauklesni pirkėjui, labiau optimizuoti pagal tiekimo grandinę ir mažinantys kaštus.

Daugeliui produktų „Smurfit Westrock“ jau yra parengusi alternatyvių Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento reikalavimus atitinkančių pakuočių sprendimų rinkinį. Pavyzdžiui, vienkartinę plastikinę grupinę pakuotę galima keisti „Multipack“ sprendimais. Tiek mechaniniam, tiek automatizuotam pakavimui turi jau suprojektuotus grupinės pakuotės sprendimus gėrimų, skystųjų skalbiklių tarai, skardinėms, stiklainiams, jogurto, grietinės indeliams, sulčių, pieno pakuotėms ir daugeliui kitų pakuotėmis grupuojamų produktų. „Smurfit Westrock“ yra sudarę ir daržovių bei vaisių alternatyvos vienkartinei plastikinei pakuotei asortimentą „Safe & Green®“. Tai tvarios ir kokybiškos šviežios produkcijos pakuotės sprendimai su ryškios, detalios spaudos galimybėmis bei pritaikomais dydžiais ir formomis pagal konkrečius produkto bei tiekimo grandinės poreikius.

Griežtėjant pakuočių reglamentavimui, verslui ypač svarbu turėti patikimą partnerį, gebantį užtikrinti sklandų perėjimą prie tvaresnių sprendimų. „Smurfit Westrock“ siūlo ne tik jau parengtą Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento reikalavimus atitinkančių pakuočių asortimentą, bet ir lankstumą bei kompetenciją greitai kurti individualius sprendimus, pritaikytus konkretiems kliento produktų, gamybos ir tiekimo grandinės poreikiams.

Įsigaliojant Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento reikalavimams, verslams vis svarbiau ne tik suprasti teisės aktų esmę, bet ir turėti patikimą partnerį, galintį padėti juos pritaikyti praktikoje. „Smurfit Westrock“ palaiko klientus visame pakuotės kūrimo ir optimizavimo kelyje – nuo pirmojo vertinimo iki realių, reguliavimą atitinkančių sprendimų įgyvendinimo.

Būdama tarp didžiausių popierinės pakuotės gamintojų ir perdirbėjų Europoje, įmonė turi reikšmingą patirtį visame pakuotės gyvavimo cikle – nuo projektavimo iki perdirbimo sprendimų diegimo.

07

MAŽESNĖS PAKUOTĖS, DIDESNIS EFEKTYVUMAS: TUŠČIOS ERDVĖS PAKUOTĖSE MAŽINIMAS

Nuo 2030 m. sausio 1 d. įsigalios Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento teisės aktai, kurie nustatys tikslią tuščios vietos pakuotėse skaičiavimo metodiką. Reikalavimas maksimaliai sumažinti pakuotės tūrį – tuščia vieta pakuotėje negalės viršyti 50 proc.

Pakuotės svoris ir tūris turi būti minimalūs – tiek, kiek būtina produkto apsaugai. Bus ribojamas pakuočių, kurios dirbtinai didina tūrį (pavyzdžiui, dvigubos sienelės ar netikri dugnai), turi nereikalingų sluoksnių ar yra perteklinės, naudojimas.

Nors siuntų įmonės netikrina siuntos turinio ir vidinio užpildymo, svarbu parinkti tinkamo dydžio pakuotę. Pakuotės viduje turėtų likti kuo mažiau tuščios erdvės. Jei tuščios vietos lieka, rekomenduojama naudoti užpildo medžiagas – nebūtinai naujas. Pavyzdžiui, galima panaudoti anksčiau gautų siuntų užpildus, dovanų pakavimo popierių ar suglamžytą popierių.

Šie reikalavimai tiesiogiai veikia logistikos sektorių, todėl svarbu įvertinti, kaip jie taikomi praktikoje. Vienas iš tokių pavyzdžių – „Omniva“ veikla.

ATSAKINGI DARNAUS VYSTYMOSI SPRENDIMAI

Dar prieš įsigaliojant Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentui 2025/40, „Omniva“ įmonių grupėje buvo įgyvendinti reikšmingi aplinkos tausojimo pokyčiai. Lietuvoje veikiantis siuntų skirstymo centras 38 proc. viršija beveik nulinės energijos standartą, o jo stogą dengia 3 764 saulės moduliai.

Įmonė yra užsibrėžusi 75 proc. pastatų energijos poreikio padengti iš atsinaujinančiųjų energijos šaltinių. 2024 m. šis rodiklis siekė 48 proc., o prie to reikšmingai prisidėjo Kauno

siuntų skirstymo centras.

Įmonėje siekiama suderinti spartų e. komercijos augimą su poveikio aplinkai mažinimu. Tam pasitelkiama ilgalaikė strategija: optimizuojami siuntų skirstymo procesai, tobulinami kurjerių maršrutai, planuojamos investicijos į mažiau taršų ir elektrinį transportą.

„Omniva“ – Baltijos šalyse veikianti logistikos ir technologijų grupė, siekianti mažinti savo veiklos poveikį aplinkai ir stiprinti pozicijas regione. Įmonė diegia pažangias technologijas, optimizuoja transporto grandines ir renkasi aplinkai draugiškesnius sprendimus, įskaitant perdirbamas pakuotes bei efektyvesnį išteklių valdymą.

PERDIRBAMOS PAKUOTĖS

Dauguma „Omniva“ veikloje naudojamų pakuočių gaunama iš verslo ir privačių klientų kartu su siuntomis. Siuntai pasiekus siuntų skirstymo centrą, nėra žymens, nurodančio, ar ji supakuota į gamintojo, ar į antrinę pakuotę, todėl įmonė neturi duomenų apie antrinių žaliavų naudojimo mastą.

Įmonė taip pat įsigyja pakuočių, kurios naudojamos veiklos procesuose, pavyzdžiui, siuntoms perpakuoti. Šios pakuotės yra tinkamos perdirbti, tačiau joms patekus į rinką jų neįmanoma tiksliai atsekti, todėl mokestis apskaičiuojamas nuo viso į rinką išleisto pakuočių kiekio.

„Omniva“ veiklos metu susidarančios pakuočių atliekos perduodamos partneriams, kurie jas tvarko laikydamiesi teisės aktų.

Estijoje, kur veikia „Omniva“ pašto skyriai, jau 2024 m. pabaigoje visas pakavimo medžiagų asortimentas buvo tinkamas daugkartiniam naudojimui, perdirbimui arba kompostavimui. Išimtis – plastikinė pakavimo juosta, kuriai šiuo metu ieškoma tvaresnės alternatyvos.

PAKUOTĖS TURI APSAUGOTI TURINĮ

Tinkama siuntos pakuotė pirmiausia turi apsaugoti jos turinį nuo smūgių, spaudimo ir judėjimo transportuojant.

Siuntėjai raginami rinktis praktiškas, saugias ir patvarias medžiagas. Tinkamiausiomis laikomos gofruoto kartono dėžės – tiek naujos, tiek naudotos, jeigu jos išlieka tvirtos.

Vidinei apsaugai rekomenduojami kartono įdėklai, pakavimo popierius ar kiti užpildai, padedantys stabilizuoti turinį.

Siuntoms, kurių turinys minkštas arba atsparus pažeidimams, gali būti naudojami ir plastikiniai pakavimo maišai, jei jie sandarūs ir pritaikyti siųsti. Stambesnėms ar nestandartinių gabaritų siuntoms rekomenduojama naudoti padėklus, prie kurių pakuotė turi būti tvirtai pritvirtinta.

Papildomai pabrėžiamas racionalus medžiagų naudojimas – rekomenduojama rinktis pakuotes, kurias lengva perdirbti vietos atliekų tvarkymo sistemoje. Prioritetas teikiamas kartonui, popieriui ir kitoms medžiagoms, kurias galima perdirbti arba panaudoti pakartotinai. Įmonė bendradarbiauja su partneriais ir tiekėjais, kurie laikosi aplinkai palankios veiklos standartų.

Apibendrinant galima teigti, kad naujieji Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamento reikalavimai žymi esminį pokytį visoje pakuočių ekosistemoje – nuo projektavimo ir medžiagų pasirinkimo iki vartojimo, surinkimo ir perdirbimo. Šie pokyčiai neišvengiamai keičia verslo praktiką, skatina inovacijas ir didesnį skaidrumą, tačiau kartu suteikia galimybę kurti efektyvesnius, tvaresnius ir

ilgalaikę vertę generuojančius sprendimus.

Sėkmingas perėjimas prie naujų reikalavimų priklausys nuo visų grandžių – gamintojų, tiekėjų, logistikos įmonių, viešojo sektoriaus ir vartotojų – bendradarbiavimo. Tik nuosekliai taikant reglamento principus praktikoje galima užtikrinti realų pakuočių atliekų mažėjimą ir efektyvų išteklių naudojimą, prisidedant prie žiedinės ekonomikos ir klimato neutralumo tikslų įgyvendinimo.

GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĖ: PAKUOTĖJE NETURI LIKTI VIETOS PERTEKLIUI

Gamintojams ir importuotojams taikoma išplėstinė gamintojo atsakomybė (EPR), pagal kurią jie privalės padengti visas su jų pateikiamų pakuočių atliekomis susijusias išlaidas, įskaitant atliekų surinkimą, rūšiavimą, transportavimą, perdirbimą ir vartotojų informavimą.

Reglamentu taip pat stiprinamas principas „teršėjas moka“, siekiant užtikrinti, kad pakuočių tvarkymo kaštai būtų perkelti tiems, kurie tas pakuotes tiekia rinkai. Tai skatina atsakingesnį požiūrį į pakuočių projektavimą ir pasirinktas medžiagas dar ankstyvame produkto kūrimo etape.

Finansiniai įnašai bus diferencijuojami pagal pakuotės perdirbamumą, medžiagų sudėtį, svorį ir pakartotinio naudojimo galimybes. Kitaip tariant, kuo pakuotė paprastesnė, lengviau perdirbama ir pritaikyta pakartotinai naudoti, tuo mažesni kaštai teks jos gamintojui ar importuotojui.

Sudėtingos, daugiasluoksnės ar perdirbimą apsunkinančios pakuotės taps ekonomiškai mažiau patrauklios. Tokiu būdu reguliavimas ne tik nustato pareigas, bet ir sukuria aiškius ekonominius signalus rinkai, skatindamas pereiti prie žiedinės ekonomikos principus atitinkančių sprendimų.

Ilgainiui ši sistema turėtų lemti ne tik mažesnį pakuočių atliekų kiekį, bet ir didesnę perdirbtų žaliavų paklausą bei efektyvesnį visos atliekų tvarkymo grandinės veikimą.

GAMINTOJO ATSAKOMYBĖ – NUO PRODUKTO IKI RŪŠIAVIMO KONTEINERIO

Pastaraisiais metais pakuočių atliekų kiekiai Europos Sąjungoje nuosekliai auga, todėl vis daugiau dėmesio skiriama atsakomybei už jų tvarkymą. Vienas iš pagrindinių principų, taikomų šioje srityje, yra išplėstinė gamintojo atsakomybė, pagal kurią gamintojas ar importuotojas atsako ne tik už produkto pateikimą rinkai, bet ir už jo atliekų sutvarkymą pabaigus jį naudoti.

Ši sistema visoje Europos Sąjungoje taikoma elektronikai, baterijoms bei akumuliatoriams, padangoms, alyvai, transporto priemonėms bei palaipsniui plečiama ir kitoms gaminių grupėms. Vis dėlto viena iš plačiausiai ir daugiausiai dėmesio sulaukiančių išplėstinės gamintojo atsakomybės taikymo sričių – pakuotės.

Europos Sąjungos Tarybos duomenimis, 2021 metais vienas Europos Sąjungos gyventojas vidutiniškai sukūrė apie 189 kg pakuočių atliekų, tai yra apie 20 proc. daugiau nei prieš dešimtmetį. Statistika rodo, kad vartojimas auga, o pakuočių atliekų kiekiai, nepaisant taikomų prevencijos priemonių, mažėja nežymiai, pavyzdžiui, 2023 metais vienam Europos Sąjungos gyventojui atiteko 177,8 kg pakuočių atliekų. Gamintojo atsakomybės principas įdiegtas, bet jo taikymas – dar ribotas

Išplėstinės gamintojo atsakomybės principas reiškia, kad atsakomybė už produktą, tapusį atlieka, tenka jį rinkai pateikusiam subjektui – gamintojui arba importuotojui.

Pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad verslas dar produkto projektavimo etape įtrauktų sprendimus, padedančius jį perdirbti, o jam tapus atlieka, pats gamintojas įsipareigotų padengti sutvarkymo kaštus. Vis dėlto, net ir taikant išplėstinės gamintojo atsakomybės principą, daliai Europos Sąjungos šalių pasiekti nustatytus perdirbimo tikslus išlieka nemenku iššūkiu.

Tikėtina, kad viena iš priežasčių – sistemos įgyvendinimo šalyse lankstumas. Europos Sąjungos šalys įtvirtino išplėstinės gamintojo atsakomybės principą skirtingai, todėl sudėtinga lyginti duomenis bei vertinti pakuočių atliekų perdirbimo efektyvumą. Svarbu ir tai, kad dažnu atveju gamintojų ar importuotojų atsakomybė už pakuotes apsiribojo reikalavimu dalyvauti kolektyvinės atsakomybės organizacijose, per kurias finansuojamas pakuočių atliekų sutvarkymas šalyje. Taigi, įmokos už pakuočių atliekų tvarkymo organizavimą sumokėjimas bei reikalingų duomenų pateikimas dažnai laikomas vienintele atsakomybe, tačiau tai neapima paties produkto pritaikymo perdirbti.

NAUJAS REGULIAVIMAS – DAUGIAU ATSAKOMYBIŲ

2025 m. priimtas Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas situaciją keičia iš esmės. Dokumente nustatytos aiškios atsakomybės verslui – jis privalės pritaikyti savo procesus žiedinės ekonomikos principams.

Ankstesniuose teisės aktuose verslo atsakomybės pateiktos apibendrintai, kaip siektinas rezultatas, o dabar numatyti aiškūs tikslai bei skaičiai, konkretūs terminai ir priemonės, kurios bus taikomos nepasiekus tikslų.

SRITIS	IKI REGLAMENTO	PO REGLAMENTO ĮSIGALIOJIMO
Gamintojo atsakomybės apimtis	Daugiausia orientuota į atliekų surinkimo ir perdirbimo finansavimą	Atsakomybė apima visą pakuotės gyvavimo ciklą – nuo dizaino iki pakartotinio naudojimo ir perdirbimo
Pakuotės dizainas	Mažiau aiškių reikalavimų dėl perdirbamumo	Visos pakuotės turės būti pritaikytos jas perdirbti (angl. „design for recycling“)
Perteklinė pakuotė	Bendrieji reikalavimai, daug interpretacijų valstybėse	Nustatomi konkretūs perteklinės pakuotės ribojimai ir tuščios vietos mažinimas
Vienkartinės pakuotės	Plačiai naudojamos daugelyje sektorių	Dalis vienkartinių pakuočių bus draudžiamos arba ribojamos
Pakartotinis naudojimas	Dažniausiai savanoriškas	Iškelti privalomi daugkartinio naudojimo tikslai tam tikriems sektoriams
Perdirbto plastiko naudojimas	Riboti arba nevienodi reikalavimai	Privalomas minimalus perdirbto plastiko kiekis tam tikrose plastikinėse pakuotėse

SRITIS	IKI REGLAMENTO	PO REGLAMENTO ĮSIGALIOJIMO
Ženklinimas vartotojams	Skirtingi ženklinimo standartai Europos Sąjungos šalyse	Vienoda Europos Sąjungos ženklinimo sistema rūšiavimui ir medžiagoms identifikuoti
Finansavimas	Daugiausia už atliekų surinkimą ir tvarkymą	Finansinė atsakomybė išplečiama, įtraukiant prevenciją, pakartotinį naudojimą, informavimą
Duomenų teikimas	Nacionaliniai skirtumai, nevienodos sistemos	Griežtesni ir vienodesni Europos Sąjungos duomenų ataskaitų reikalavimai
Elektroninė prekyba	Dažnai sunkiau kontroliuojama	Griežtesnė atsakomybė importuotojams ir nuotolinei prekybai
Žiedinė ekonomika	Daugiau orientuota į atliekų tvarkymą	Pagrindinis tikslas – mažinti atliekų susidarymą ir išlaikyti medžiagas ekonomikoje
Gamintojų pareigos	Dažnai apsiribodavo mokesčiais organizacijoms	Didesnė atsakomybė už realius rezultatus ir atitiktį reglamento reikalavimams
Harmonizavimas Europos Sąjungos mastu	Skirtingos nacionalinės rūšiavimo taisyklės	Vienodos taisyklės visoje Europos Sąjungoje, nes taikomas reglamentas, o ne direktyva

KIEKVIENA PAKUOTĖ – RŪPESTIS TIEK VERSLUI, TIEK ATLIEKŲ TVARKYTOJAMS

Reglamento reikalavimų įgyvendinimas reikalauja platesnio požiūrio ir tarpdisciplininio bendradarbiavimo, todėl įgyvendinant išplėstinės gamintojo atsakomybės principus būtinas visų produkto gyvavimo grandinės dalyvių – nuo technologų iki perdirbėjų – bendradarbiavimas.

Pavyzdžiui, gamintojui, nusprendusiam keisti pakuotę, būtina žinoti naujos pakuotės technines galimybes, atitinkančias produktui laikyti būtinas sąlygas – tai klausimai technologams. Reglamente numatyti reikalavimai pakuočių žymėjimui, privalomas piktogramų dizainas, draudžiami nepatvirtinti ekologiškumo ženklai, o visa tai – pakuotės etiketės dizainerio uždaviniai.

Tačiau taip pat svarbu – pakuotės ir sudedamųjų dalių medžiagiškumas, antrinės žaliavos kiekis, pavojingųjų medžiagų ribos – į šiuos klausimus atsakys pakuotės tiekėjai.

Galiausiai pakuotės perdirbamumas priklauso ne tik nuo jos dizaino, bet ir nuo realių atliekų tvarkymo sistemos galimybių – surinkimo, rūšiavimo ir perdirbimo pajėgumų. Todėl šie klausimai turi būti derinami su atliekų tvarkymo organizacijomis ir perdirbimo grandimi.

Taigi išplėstinė gamintojo atsakomybė tampa ne tik finansiniu mechanizmu, bet ir sisteminiu įrankiu, skatinančiu keisti pakuočių dizainą, medžiagų pasirinkimą ir visos tiekimo grandinės veikimą. Vadinasi, atsakomybė už atliekas prasideda dar gerokai prieš produktui pasiekiant vartotoją – jau jo kūrimo etape.

08

DRAUDIMAI PERTEKLINĖMS PAKUOTĖMS: KĄ TAI REIŠKIA VERSLUI

„RADISSON HOTEL KAUNAS“ PATIRTIS

Pagal Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą draudžiamos tam tikros vienkartinės pakuotės, kurios laikomos perteklinėmis, sunkiai perdirbamomis arba neproporcingai didinančiomis atliekų kiekį.

Tarp draudžiamų pakuočių numatytos:

- mažos vienkartinės higienos priemonių pakuotės apgyvendinimo sektoriuje;
- plastikinės pakuotės šviežiems vaisiams ir daržovėms iki 1,5 kg, kai jos nėra būtinos produkto saugai (taikant numatytas išimtis);
- kitos vienkartinės pakuotės, neturinčios aiškios funkcinės paskirties ar apsunkinančios atliekų tvarkymą.

Draudimai bus įgyvendinami palaipsniui pagal įgyvendinamuosius teisės aktus, sudarant sąlygas rinkai pereiti prie alternatyvių sprendimų.

Naujasis Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas iš esmės keičia apgyvendinimo ir viešbučių sektoriaus praktikas. Vienas reikšmingiausių pokyčių – reikalavimas iki 2030 m. visiškai atsisakyti mažų vienkartinių higienos priemonių pakuočių. Nuo šios datos tokios pakuotės apgyvendinimo sektoriuje bus draudžiamos, nes laikomos perteklinėmis ir sunkiai perdirbamomis. Reglamentas nurodo, kad šių pakuočių perdirbimas yra neefektyvus, o susidarančių atliekų kiekis – neproporcingai didelis, atsižvelgiant į jų naudojimo trukmę.

Šiuo sprendimu siekiama mažinti pakuočių svorį, atskirti būtinas pakuotes nuo perteklinių ir įpareigoti sektorių pereiti prie pakartotinio naudojimo sprendimų. Kartu nustatyti ir perdirbamumo reikalavimai – iki 2028 m. visos pakuotės turės atitikti nustatytas perdirbamumo klases, o iki 2030 m. viešbučiai privalės pasiūlyti daugkartinius sprendimus. Šie reikalavimai taikomi visiems rinkos dalyviams – tiek tarptautiniams tinklams, tiek mažiems šeimos viešbučiams.

Reaguodami į šiuos pokyčius, dalis sektoriaus atstovų sprendimus pradeda diegti anksčiau, nei tai tampa privaloma. Vienas tokių pavyzdžių – „Radisson Hotel Kaunas“.

Šiuo metu tai Kaune vienintelis viešbutis, turintis tarptautinį „Žaliojo rakto“ (angl. „Green Key“) tvarumo sertifikatą. Lietuvoje šį ženklą turi tik keli viešbučiai. Viešbutis taip pat veikia pagal „Radisson Hotel Group“ atsakingo verslo strategiją „Responsible Business“, kuri apima tris pagrindines kryptis: „Think Planet“, „Think People“ ir „Think Community“.

„Think Planet“ kryptis orientuota į poveikio aplinkai mažinimą – anglies dioksido emisijų kontrolę, efektyvų elektros energijos ir vandens vartojimą bei atliekų kiekio mažinimą. „Žaliojo rakto“ sertifikato reikalavimai apima energijos ir vandens vartojimo stebėseną, plastiko naudojimo mažinimą, atliekų rūšiavimą bei darbuotojų ir svečių informavimą. „Radisson Hotel Kaunas“ šiuos reikalavimus taiko praktikoje, integruodamas juos į kasdienę veiklą.

Pastaraisiais metais viešbutyje buvo įdiegtos energiją taupančios apšvietimo sistemos, modernizuoti vandens vartojimo sprendimai, visiškai atsisakyta vienkartinių higienos priemonių pakuočių ir vienkartinių vandens buteliukų – tiek plastikinių, tiek stiklinių. Vonios kambariuose naudojami dideli daugkartiniai higienos priemonių dozatoriai. Šis sprendimas buvo suplanuotas iš anksto, atsižvelgiant į higienos reikalavimus, svečių patogumą ir interjero sprendinius. Priklausymas tarptautinei viešbučių grupei leido taikyti jau patikrintus sprendimus ir juos pritaikyti vietos sąlygoms.

Kartu buvo įvertintas ir požiūris į tai, kas kuria svečio patirtį. Miniatiūrinės pakuotės su viešbučio simbolika nebelaikomos esminiu paslaugos elementu. Svečių patirtis formuojama per apgyvendinimo kokybę, komfortą, švarą, aptarnavimą

ir bendrą viešnagės patirtį.

Pakeistas ir vandens tiekimo modelis. Iš kambarių ir bendrų erdvių pašalinti vienkartiniai vandens buteliukai. Juos pakeitė visuose aukštuose įrengtos vandens stotelės, kuriose tiekiamas šaltas, karštas, kambario temperatūros ir gazuotas vanduo. Šis sprendimas sumažino pakuočių naudojimą ir užtikrina nuolatinį vandens prieinamumą svečiams.

Viešbutyje taip pat taikoma aiški maisto nešvaistymo politika: planuojami maisto kiekiai, stebimi likučiai, o likęs maistas perduodamas darbuotojams. Bendradarbiaujama su „Maisto banku“ ir kitais socialiniais partneriais. Restorane ir konferencijų metu nenaudojamos mažos vienkartinės maisto pakuotės, o maisto išsinešimo sprendimai svarstomi tik esant poreikiui.

Kasdienėje veikloje taikoma „Light Housekeeping“ programa, skatinanti svečius atsisakyti kasdienio kambarių tvarkymo. Tai leidžia mažinti vandens ir energijos suvartojimą. Viešbutyje įrengti elektromobilių įkrovimo taškai, meniu plečiamas vegetariškų patiekalų pasirinkimas, naudojami vietiniai produktai, o kambariai tvarkomi naudojant ekologiškas priemones. Viešbučio komanda dalyvauja aplinkosaugos ir bendruomeninėse iniciatyvose.

„Radisson Hotel Group“ yra įsipareigojusi iki 2050 m. pasiekti grynąjį nulinių emisijų lygį (Net Zero), o iki 2030 m. sumažinti 1 ir 2 srities šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas 46,2 proc., palyginti su 2019 m. „Radisson Hotel Kaunas“ veikia pagal šiuos įsipareigojimus: naudojama iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių pagaminta elektros energija, matuojamas ir kompensuojamas CO_2 poveikis renginių metu, kasmet nustatomi energijos vartojimo mažinimo tikslai.

Nuoseklus šių sprendimų diegimas buvo įvertintas ir nacionaliniu lygmeniu – 2022 m. „Radisson Hotel Kaunas“ Lietuvos turizmo forume pripažintas darniausiu paslaugos teikėju. Viešbučio patirtis rodo, kad tvarumo sprendimai apgyvendinimo sektoriuje gali būti nuosekliai planuojami ir integruojami į kasdienę veiklą kaip ilgalaikė praktika.

„Radisson Hotel Kaunas“ pavyzdys rodo, kad pakuočių atsisakymas ar jų mažinimas nėra vien reglamentinis reikalavimas – tai platesnis pokytis, keičiantis visą paslaugos logiką.

Apgyvendinimo sektoriuje tai reiškia perėjimą nuo vienkartinių sprendimų prie sisteminio, ilgalaikio požiūrio į išteklių naudojimą, kur svarbus tampa ne tik patogumas, bet ir poveikis aplinkai.

Pastaraisiais metais viešbutyje buvo įdiegtos energiją taupančios apšvietimo sistemos, modernizuoti vandens vartojimo sprendimai, visiškai atsisakyta vienkartinių higienos priemonių pakuočių ir vienkartinių vandens buteliukų – tiek plastikinių, tiek stiklinių. Vonios kambariuose naudojami dideli daugkartiniai higienos priemonių dozatoriai.

99

UŽSTATO SISTEMA – SĖKMINGAS ŽIEDINĖS EKONOMIKOS PAVYZDYS

Pagal Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą Europos Sąjungos valstybės narės, kuriose plastiko ir metalo gėrimų pakuočių atskiras surinkimas nesiekia 90 proc., privalės įdiegti užstato grąžinimo sistemas šioms pakuotėms.

Užstato sistema laikoma viena veiksmingiausių priemonių aukštos kokybės pakuočių surinkimui didinti, šiukšlinimui mažinti ir užtikrinti, kad pakuotės būtų grąžinamos į uždarąjį žiedinį ciklą. Reglamentas numato, kad tokios sistemos turi būti plačiai prieinamos vartotojams ir integruotos į nacionalines atliekų tvarkymo sistemas.

UŽSTATO SISTEMOS TIKSLAS – ŠVARI APLINKA

Su šūkiu „Grąžinti verta“ savo veiklą Lietuvoje pradėjęs „Užstato sistemos administratorius“ ir šiandien juo vadovaujasi. Užstato sistemos administratorius oficialiai įsteigtas 2014 m. rugpjūtį. Užstato sistema visuomenei pristatyta 2016 m. Apklausos rodo, kad užstato sistema naudojasi 9 iš 10 Lietuvos žmonių ir dauguma sutinka, kad įprotis grąžinti gėrimų pakuotes padeda tausoti ir nuo ilgalaikės taršos saugoti aplinką, pirmiausia – parkus, paežeres, pamiškes ir poilsiavietes gamtoje. Būtent toks buvo ir tebėra esminis užstato sistemos tikslas – švari aplinka. Kasdien surenkami milijonai tuščių butelių ir skardinių greitai virsta aukštos kokybės antrinėmis žaliavomis. Plastikas, metalas, stiklas gali būti perdirbami ir vėl panaudojami įvairiems daiktams gaminti. Tad vienkartinių gėrimų pakuočių užstato sistema Lietuvai ir jos gyventojams leidžia jau dešimtmetį palaikyti visai Europos Sąjungai svarbų žiedinės ekonomikos principą.

DŽIUGINA VISUOMENĖS SĄMONINGUMAS

Ruošdamasi pokyčiams, Lietuva žinojo, kur eina. Sprendimas sukurti užstato sistemą buvo grindžiamas tarptautine

patirtimi, ypač Skandinavijos šalių ir Estijos pavyzdžiais. Sistemos steigėjai turėjo aiškų tikslą – įgyvendinti Aplinkos ministerijos nustatytas pakuočių tvarkymo užduotis. Dokumentai rodo, kad užstato sistemai keltos tokios atliekų surinkimo ir perdirbimo užduotys: 2016 m. – surinkti ir perdirbti 55 proc. stiklinių, plastikinių, įskaitant PET, ir metalinių pakuočių, o nuo 2020 m. – 90 proc. pakuočių. Tačiau Lietuvos gyventojai jau nuo pirmųjų sistemos žingsnių ėmė aktyviai naudotis sistema ir palaikė „Grąžinti verta“ idėją. Pasiekti didelį žinomumą ir palaikymą pavyko daug dėmesio skiriant visuomenės švietimui ir komunikacijai, skatinant gyventojų sąmoningumą.

Analizuodami gerąją kitų šalių praktiką, užstato sistemos Lietuvoje steigėjai išsikėlė bendrą tikslą – užtikrinti, kad sistema būtų patogi vartotojams ir sklandžiai veiktų visoje šalies teritorijoje, bendradarbiaujant su prekybininkais. Kitaip tariant, kur nusipirkai gėrimą, ten gali ir grąžinti tuščią pakuotę, jeigu ji įtraukta į užstato sistemą. Šiandien VšĮ „Užstato sistemos administratorius“ įsteigusių asociacijų nariai išleidžia į rinką per 80 proc. visų užstato sistemoje dalyvaujančių pakuočių. Taros surinkimo vietų skaičius Lietuvoje siekia apie 3 tūkstančius.

Gerai išvystyta ir prekybininkų palaikoma infrastruktūra, visuomenės įsitraukimas ir sklandus sistemos administravimas lėmė sklandų startą ir spartų augimą. Užstato pakuočių surinkimo rodiklis greitai pasiekė ir viršijo 90 proc. Lietuvos pažangos tempas sulaukė kitų Europos Sąjungos narių dėmesio – net skandinavams mūsų rezultatai pasirodė stulbinami, nes kitos šalys panašius rodiklius pasiekė daug lėčiau.

PRALENKĖME PIRMTAKUS

Visuomenės sąmoningumas padėjo Lietuvai ne tik pasivyti, bet ir pralenkti šalis, kurios taros surinkimo sistemas jau turėjo daugelį metų. Dėl to USAD skaičiavimo centre Vilniuje ėmė lankytis užsienio svečiai, norintys išgirsti lietuviškos sėkmės paslaptį. Sulaukta ekspertų ne tik iš Europos šalių, bet ir iš Azijos bei Australijos. Pavyzdžiui, 2018 m. atvykęs Vakarų Australijos aplinkosaugos ministras Stephenas Dawsonas kalbėjo atvirai: „Norime mokytis iš geriausiųjų.“

Kurdama ir stiprindama vienkartinių gėrimų pakuočių sistemą, Lietuva atidžiai sekė Europos Sąjungos ekonomikos ir aplinkosaugos politikos kryptį ir raidą. 2024 m. Europos Sąjungoje priimtas

Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas įpareigojo visas Bendrijos nares iki 2029 m. įvesti taros užstato sistemas. Taigi, Lietuva jau turėjo efektyviai veikiančią sistemą, o kai kurioms kitoms valstybėms reglamento reikalavimai tapo privalomais namų darbais. Pavyzdžiui, Prancūzija ir Italija neturi visą šalį apimančių pakuočių užstato sistemų, jos investavo į rūšiavimo konteinerius. Tačiau jų sprendimas neduoda tokių efektyvių rezultatų ir tenka sukti galvas, kaip reikės įgyvendinti Europos Sąjungos reikalavimus.

Net ir Lietuvos kaimynės gerokai atsilieka: Lenkija taros surinkimo sistemas įdiegė tik pernai, o Latvija, sistemą įdiegusi 2022 m., pasiekia 83 proc. taros surinkimo.

IŠKALBINGI SKAIČIAI

Lietuvoje pirmieji rezultatai, gauti po užstato sistemos įdiegimo, nustebino net optimistus. Per pirmą mėnesį buvo surinkta net 3,6 mln. pakuočių. Tolesni rezultatai vis labiau džiugino: per metus žmonės grąžino 455 mln. vienkartinių gėrimų pakuočių. Šis kiekis sudarė beveik 18 tūkstančių tonų pakuočių atliekų – tiek, kiek vidutiniškai sveria 150 suaugusių žydrųjų banginių.

Tiek 2024 m., tiek 2025 m. grąžinamų pakuočių skaičius viršija 700 mln. vienetų. Kad sistema iš tiesų tapo kasdienybės dalimi, patvirtina ir naujausi, 2025 m. pabaigoje atlikto tyrimo, duomenys: net 95 proc. šalies gyventojų nurodė, kad jie arba jų namų ūkiai naudojasi vienkartinių pakuočių užstato sistema ir reguliariai grąžina tarą.

Iš visų surinkimo vietų Lietuvoje pakuotės yra gabenamos į Vilniuje įsikūrusį USAD Skaičiavimo centrą, kuriame jos automatizuotai rūšiuojamos, skaičiuojamos ir supresuojamos. Vėliau pakuotės perduodamos stiklo, metalo ar PET plastiko perdirbėjams.

Iš visų pakuočių būtent PET plastiko pakuotės sudaro didžiausią dalį – daugiau negu pusę visų grąžinamų pakuočių. Tai suprantama, nes dėl lengvumo, patvarumo ir patogumo PET plastiko buteliai plačiai naudojami vandeniui, sultims ir kitiems gėrimams. PET plastiko pakuočių atliekos yra perdirbamos ir gali virsti ne tik naujais buteliais, bet ir kitais gaminiais, pavyzdžiui, kilimais, drabužiais, virvėmis ir kt.

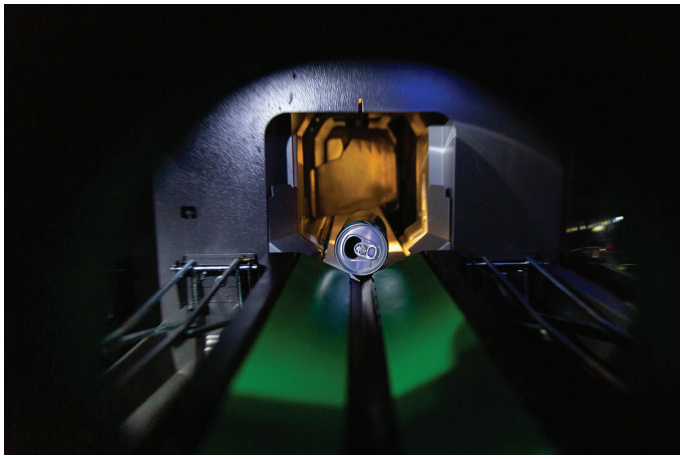

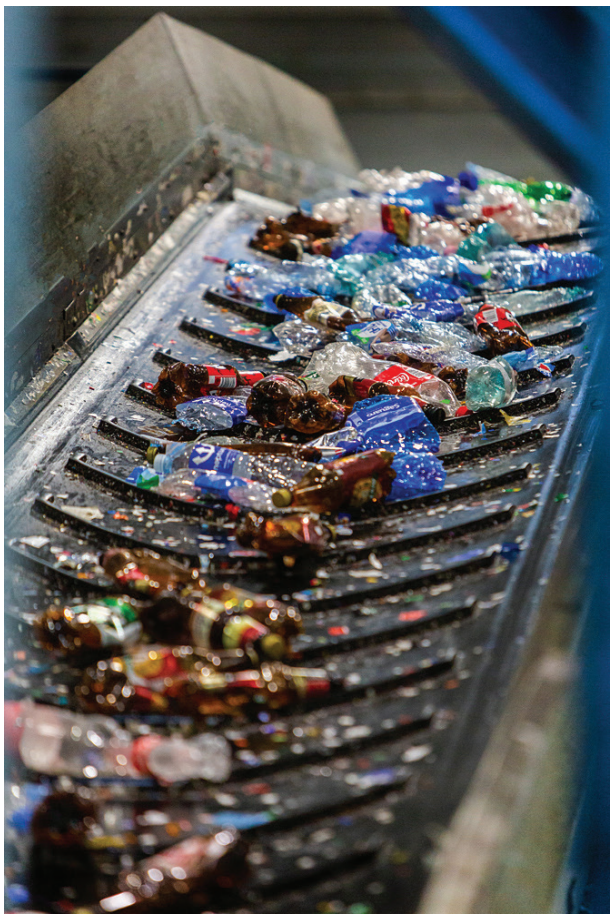

BENDRADARBIAVIMO IR ŠVIETIMO SVARBA

Didelė dalis visuomenės puikiai žino, kad užstato pakuotės paruošiamos perdirbti ir virsta antrinėmis žaliavomis. Šios žinios – įvairių švietimo ir komunikacijos kampanijų rezultatas. Lietuvos žmonės yra neabejingi ekologijai ir domisi, kaip būtų galima gyventi tvariau. Tai parodė daugybė skirtingų USAD iniciatyvų, perteikiančių „Grąžinti verta“ idėją.

Per sistemos gyvavimo metus tūkstančiai gyventojų dalyvavo ir palaikė tokias iniciatyvas kaip „EKO lenktynės“, atkreipė dėmesį į „Nenykstančias rūšis“, pritarė, kad „Visos figūros yra gražios“. Galiausiai 2025 m. smagiai praūžė „Tarara“ kampanija, kurios metu buvo padovanotas tararoleris.

Daug palaikymo sulaukė kartu su „Ąžuoliuko“ choru per Lietuvą paskleista „Šlamančių“ daina, paraginusi aukoti lėšas Lietuvos miškams. Kampanijos pritrauktos lėšos virto šešiais „Šlamančių“ miškais – išpirktais ir apsaugotais nuo kirtimų bei žmogaus veiklos. Šių miškų bendras plotas jau viršijo 64 hektarus. „Šlamantys“ miškai už per taromatus suaukotas lėšas ir toliau yra perkami. Artimiausiu metu bus paskelbta apie dar vieną nupirktą didelį mišką.

USAD duomenimis, per dvylika 2025 m. mėnesių „Sengirės fondą“ pasiekė 128,7 tūkst. eurų, paaukotų per taromatus. Tokiu pačiu būdu „Blue/Yellow“ per keturis praėjusių metų mėnesius (rugsėjį–gruodį) paremta 20,7 tūkst. eurų. Be galimybių aukoti užstato lėšas, gyventojai vertina tai, kad užstato sistema puoselėja visuomenės sąmoningumą, suteikia žinių, skatina rūšiuoti atliekas ir domėtis aplinkosauginėmis temomis. Dažniausiai žmonių įvardijamas užstato sistemos privalumas – mažiau šiukšlių ir mažiau teršiama aplinka.

NUEITAS ILGAS KELIAS

Norint, kad USAD sistema veiktų sklandžiai, pakuotėms surinkti buvo įrengta moderni įranga. Maždaug tūkstantį Lietuvoje veikiančių taromatų pastatė ir techninę priežiūrą užtikrina bendrovė „Tomra“ – viena pažangiausių šios srities įmonių pasaulyje. Jos įrenginiai užtikrina, kad taromatai atpažintų USAD duomenų bazėje užregistruotas pakuotes – pagal formą ir etiketės ženklus.

Įstatyme buvo numatyta, kad taromatai turi atsirasti visose parduotuvėse, kurių plotas viršijo 300 m² ir kuriose prekiaujama gėrimais, supilstytais į užstato pakuotes. Mažesnės parduotuvės prie sistemos galėjo jungtis savanoriškai ir priimti iš gyventojų vienkartines pakuotes rankiniu būdu. USAD parūpino prekybininkams specialių maišų pakuotėms sudėti bei kitų priemonių ir buvo pasiruošęs padėti, jei prireiktų. Per dešimt metų Lietuvoje užstato sistema tapo neatsiejama kasdienybės dalimi, ir tuo galime įsitikinti remdamiesi statistikos duomenimis.

USAD kartu su partneriais aktyviai atnaujina taromatų įrangą – keičia ją naujais bei modernesniais taromatais, kurie pagreitins pakuočių grąžinimo procesą ir suteiks daugiau patogumo gyventojams. Naujuosiuose taromatuose įrengtas didesnis lietimui jautrus ekranas, pakuočių priėmimas ir nuskaitymas vyksta greičiau, o talpa – dviem trečdaliais didesnė nei ankstesniuose įrenginiuose.

Užtikrindama sistemos efektyvumą USAD prisideda prie tobulėjančios žiedinės ekonomikos veikimo, o patogi užstato sistema toliau įgalina visuomenę kurti švaresnę Lietuvą dar ne vieną dešimtmetį.

VšĮ „Užstato sistemos administratorius“ (USAD) – tai 2015 m. įsteigta ne pelno siekianti organizacija, kuri rūpinasi visos Lietuvos užstato sistemos veikimu. Jos steigėjai – Lietuvos aludarių gildija, Prekybos įmonių asociacija ir Natūralaus mineralinio vandens gamintojų asociacija – kartu išleidžia daugiau kaip 80 proc. sistemoje dalyvaujančių gėrimų pakuočių. USAD administruoja taromatų tinklą, aprūpina parduotuves surinkimo įranga, organizuoja pakuočių surinkimą, skaičiavimą ir paruošimą perdirbti. Organizacija taip pat atsakinga už surinkto užstato apskaitą, perdirbėjų parinkimą ir švietėjišką veiklą apie pakuočių grąžinimą. Kasmet USAD surenka 9 iš 10 į rinką išleidžiamų užstatinių pakuočių, taip reikšmingai mažindama taršą ir didindama žiediškumą Lietuvoje. Per USAD veiklos dešimtmetį Lietuvos gyventojai organizacijai patikėjo sutvarkyti daugiau kaip 6,2 milijardo pakuočių.

Lietuvoje pirmieji rezultatai, gauti po užstato sistemos įdiegimo, nustebino net optimistus. Per pirmą mėnesį buvo surinkta net 3,6 mln. pakuočių. Tolesni rezultatai vis labiau džiugino: per metus žmonės grąžino 455 mln. vienkartinių gėrimų pakuočių. Šis kiekis sudarė beveik 18 tūkstančių tonų pakuočių atliekų – tiek, kiek vidutiniškai sveria 150 suaugusių žydrųjų banginių.

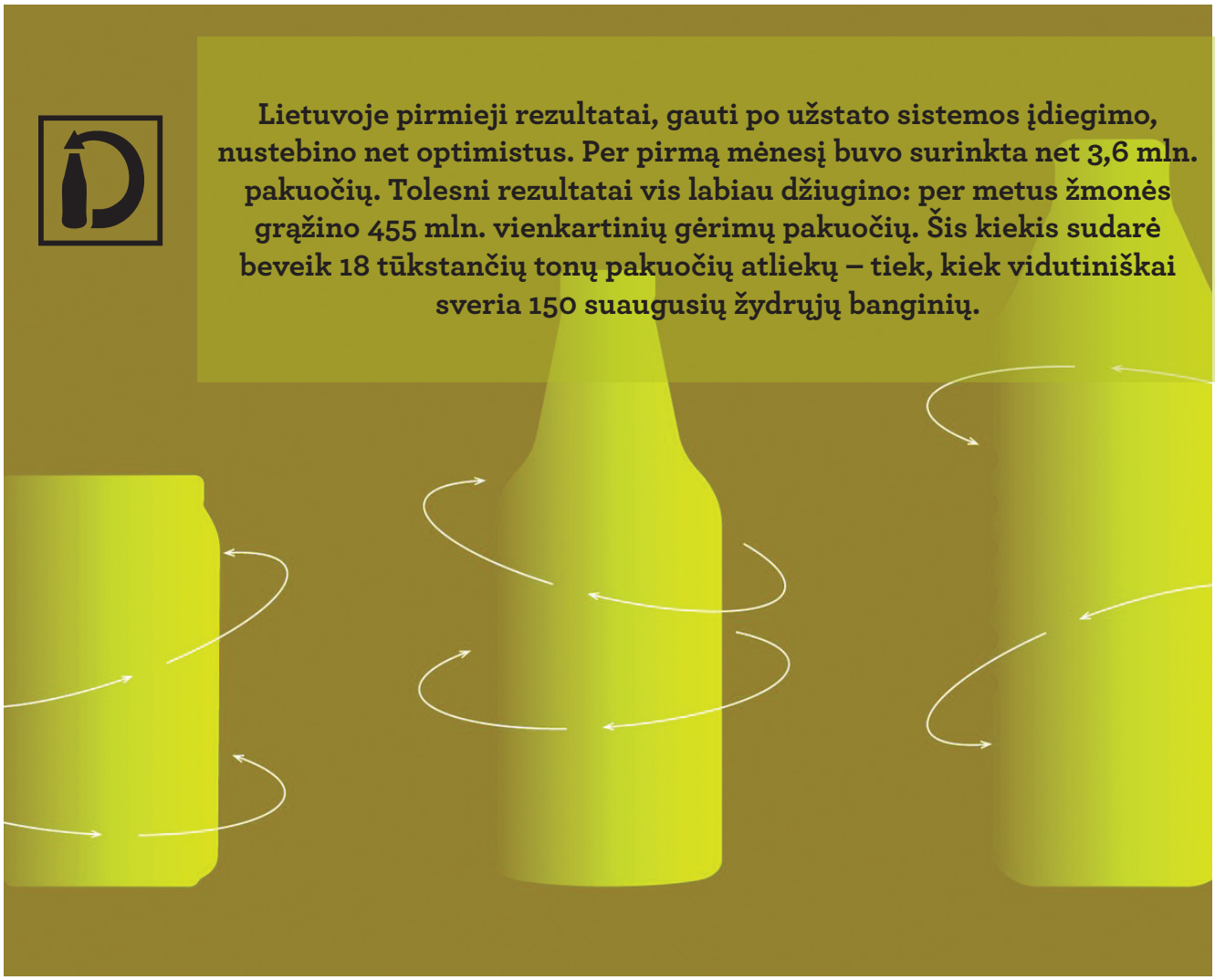

EXPAND ME!
OMG
BUBBLE TEA
PASSION FRUIT
+
Popping Apple
Flavour Bubbles
270ml
OMG
BUBBLE TEA
PEACH
+ Popping Strawberry
Flavour Bubbles
270ml

10

PAKUOTĖS GYVAVIMO CIKLAS: **GAMINTOJO ATSAKOMYBĖ PRAKTIKOJE**

Pagal Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentą 2025/40 gamintojams ir importuotojams taikoma išplėstinė gamintojo atsakomybė, apimanti visą pakuotės gyvavimo ciklą – nuo jos pateikimo rinkai iki atliekų sutvarkymo.

Reglamentas įpareigoja užtikrinti ne tik pakuočių atliekų tvarkymo finansavimą, bet ir jų apskaitą, atsekamumą bei tinkamą nukreipimą į atliekų tvarkymo sistemą, taip pat skatina mažinti perteklinės pakuotės naudojimą ir pereiti prie žiedinės ekonomikos principų.

Šie reikalavimai įtvirtina principą, kad gamintojai yra atsakingi už visą pakuotės gyvavimo ciklą, įskaitant jos tvarkymą baigus ją naudoti.

Praktikoje tai reiškia, kad kiekviena į rinką pakuotes išleidžianti įmonė turi užtikrinti ne tik jų apskaitą, bet ir sutvarkymą bei įrodymus, kad šie įsipareigojimai yra įvykdyti.

Bendradarbiaudama su pakuočių atliekų tvarkymo organizacija „Žaliasis taškas“, įmonė „OMG Bubble Tea“ užtikrina, kad visos į rinką išleidžiamos vienkartinės neužstatinės pakuotės būtų tvarkomos pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimus.

Šis bendradarbiavimas apima tiek administracinės, tiek praktinės dalies įgyvendinimą – nuo metinių ataskaitų teikimo iki sutvarkymo įrodymų gavimo – tai yra esminė gamintojų ir importuotojų atsakomybės dalis.

Lietuvoje įkurtos ir Panevėžyje veikiančios gėrimų gamybos įmonės „OMG Bubble Tea“ specializacija – paruoštų vartoti „bubble tea“ gėrimų gamyba. Įmonė kuria produktus su tikromis vaisių sultimis ir „popping“ burbuliukais, taip išsiskirdama iš tradicinių burbulinės arbatos gamintojų.

Nuo 2022 m. sparčiai auganti bendrovė didžiąją dalį savo produkcijos eksportuoja – apie 95 proc. pardavimų sudaro eksportas į Prancūziją, Vokietiją, Jungtinę Karalystę ir kitas Europos šalis.

Įmonė išsiskiria drąsiu prekių ženklo tonu „Normal is boring“, aktyvia komunikacija socialiniuose tinkluose bei dalyvavimu tarptautinėse parodose, tokiose kaip „SIAL Paris“ ir „Anuga“. Jų kuriami produktai pasižymi inovatyviomis skonio kombinacijomis ir orientuojasi į jauną, aktyvią auditoriją, vertinančią patogius vartoti ir išskirtinius gėrimus.

PAKUOČIŲ TVARKYMAS IR ATSAKOMYBĖ

Šiuo metu Lietuvos rinkoje nėra galimybės taikyti užstato sistemos „OMG Bubble Tea“ naudojamiems puodeliams, nes ši pakuotė nepatenka į užstato sistemos reglamentavimo sritį. Nepaisant to, bendrovė prisiima atsakomybę už savo pakuočių tvarkymą ir užtikrina, kad šios pareigos būtų vykdomos visa apimtimi. Įmonė vykdo teisės aktuose numatytas prievoles, užtikrina pakuočių apskaitą ir tinkamą jų sutvarkymą. Šis bendradarbiavimas apima administracinius ir praktinius procesus – nuo pakuočių kiekių apskaitos ir ataskaitų teikimo iki pakuočių sutvarkymą pagrindžiančių dokumentų gavimo – tai patvirtina įsipareigojimų įvykdymą.

VISOS GRANDINĖS KONTROLĖ

Papildomai „OMG Bubble Tea“ bendradarbiauja su atliekų tvarkytoju UAB „Ekobazė“, kuris užtikrina, kad įmonėje susidarančios pakuočių atliekos būtų tinkamai surinktos, išrūšiuotos, paruoštos ir perduotos perdirbti.

Tvarkomos tiek plastikinės, tiek popierinės pakuotės – nepriklausomai nuo jų kilmės (gamybos procese ar importuojamos kartu su žaliavomis).

Toks modelis leidžia bendrovei užtikrinti visą pakuočių atliekų valdymo ciklą – nuo susidarymo iki perdirbimo, ir išvengti neapskaitomų ar į mišrių atliekų srautus patenkančių pakuočių.

Atliekų tvarkytojo vaidmuo yra esminis užtikrinant procesų – nuo surinkimo iki dokumentais pagrįsto perdirbimo – skaidrumą. Tai leidžia įmonei turėti patikimus duomenis pakuočių apskaitai, ataskaitoms ir vidiniam tvarumo vertinimui atlikti.

ŽIEDINĖS EKONOMIKOS SPRENDIMAI

Atsakingas pakuočių tvarkymas leidžia įmonei vertinti, kurios pakuotės efektyviausiai perdirbamos, ir priimti duomenimis grįstus sprendimus dėl pakuočių dizaino bei medžiagų pasirinkimo.

Įmonė taip pat diegia daugkartinius sprendimus – susigrąžina, naudoja ir perka dėvėtus daugkartinius padėklus. Jų grąžinimo rodiklis siekia apie 80 proc., o tai rodo, kad uždarojo ciklo principai gali veikti ir be formalios užstato sistemos, jei procesai yra aiškiai organizuoti.

DAUG DĖMESIO SKIRIA AUDITORIJOS ŠVIETIMUI IR KOMUNIKACIJAI

Atsižvelgdama į tai, kad didelė jos auditorijos dalis

yra vaikai ir paaugliai, įmonė išskirtinį dėmesį skiria vartotojams šviesti. Komunikacijoje akcentuojama, kad pakuotė nėra tik atliekos – tai išteklius, kurį galima grąžinti į žiedinę ekonomiką. Įmonė siekia, kad vartotojų elgsenos pokyčiai vyktų per aiškią informaciją, nuoseklią komunikaciją ir praktinį pavyzdį.

„OMG Bubble Tea“ savo komunikacijoje derina kūrybišką prekių ženklo toną su atsakingo vartojimo principais. Oficialioje kokybės, saugos ir tvarumo politikoje deklaruojamas įsipareigojimas mažinti atliekas, rūšiuoti ir perdirbti pakuotes, optimizuoti išteklių naudojimą bei diegti inovatyvius pakavimo sprendimus.

Produktų pristatyme taip pat pabrėžiama, kad pakuotės kuriamos taip, kad galėtų būti perdirbamos.

KRYPTYS Į TVARIĄ ATEITĮ

Ateityje įmonė svarsto įvairias alternatyvas, įskaitant daugkartinių sprendimų plėtrą. Sprendimai vertinami pagal jų pritaikomumą verslo modeliui ir vartotojų įpročiams. **Įmonės tikslas** – ne tik atitikti teisės aktų reikalavimus, bet ir prisidėti prie pakuočių atliekų mažinimo bei atsakingesnės vartojimo kultūros formavimo.

11

NAUJASIS REGLAMENTAS KEIČIA GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĘ: „ŽALIASIS TAŠKAS“ – PARTNERIS ĮGYVENDINANT GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĘ

Naujasis Europos Sąjungoje įsigaliojęs Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas (PPWR) stiprina išplėstinės gamintojo atsakomybės principą ir numato, kad verslas už pakuočių gyvavimo ciklą turės atsakyti gerokai plačiau nei iki šiol. Gamintojams ir importuotojams teks ne tik finansuoti pakuočių atliekų surinkimą, rūšiavimą bei perdirbimą, bet ir vertinti pakuočių dizainą, perdirbamumą bei pakartotinio naudojimo galimybes.

Finansiniai įnašai vis labiau bus siejami su realiu pakuočių poveikiu aplinkai: kuo pakuotė lengviau perdirbama ir pritaikyta žiedinei ekonomikai, tuo mažesnė finansinė našta teks jos gamintojui. Vadinasi, atsakomybė už pakuotę prasideda dar projektavimo etape ir tęsiasi iki momento, kai ji tampa nauju ištekliumi.

Šie pokyčiai iš esmės keičia gamintojų atsakomybę ir išplečia pakuočių atliekų tvarkymo organizacijų vaidmenį.

GAMINTOJO ATSAKOMYBĖ – NUO PRODUKTO IKI RŪŠIAVIMO KONTEINERIO

Išplėstinė gamintojo atsakomybė – tai principas, pagal kurį gamintojas ar importuotojas yra atsakingas ne tik už produkto pagaminimą ir pardavimą, bet ir už jo atliekų sutvarkymą pasibaigus naudojimui. Ši sistema visoje Europos Sąjungoje taikoma elektronikai, baterijoms ir akumuliatoriams, padangoms, alyvai, eksploatuoti netinkamoms transporto priemonėms. Taip pat svarstoma apie kitų gaminių įtraukimą į atsakomybės sistemą. Vis dėlto plačiausia ir daugiausia dėmesio sulaukianti išplėstinės gamintojo atsakomybės taikymo sritis išlieka pakuotės.

Europos Sąjungos Tarybos duomenimis, 2021 m. vienas Europos Sąjungos gyventojas vidutiniškai sukūrė apie 189 kg pakuočių atliekų, o tai yra maždaug 20 proc. daugiau nei prieš dešimtmetį. Statistika rodo, kad vartojimas auga, o pakuočių atliekų kiekiai, nepaisant taikomų prevencijos priemonių, mažėja nežymiai. Pavyzdžiui, 2023 m. vienam Europos Sąjungos gyventojui teko 177,8 kg pakuočių atliekų.

GAMINTOJO ATSAKOMYBEI PAGRINDAS PADĖTAS, TAČIAU GYLIS DAR NEPAKANKAMAS

Išplėstinės gamintojo atsakomybės principas atsakomybę už tinkamą atlieka tapusio produkto sutvarkymą perkelia gamintojui arba importuotojui. Pagrindinis tikslas – skatinti verslą dar produkto projektavimo etape priimti sprendimus, kurie palengvintų produkto perdirbimą, o gaminiui tapus atlieka – užtikrinti jo sutvarkymą ir padengti su tuo susijusius kaštus.

Vis dėlto net ir taikant išplėstinės gamintojo atsakomybės principą daliai Europos Sąjungos valstybių pasiekti nustatytus perdirbimo tikslus išlieka nemenku iššūkiu.

Tikėtina, kad viena iš priežasčių yra skirtingas sistemos įgyvendinimas valstybėse. Europos Sąjungos šalys išplėstinės gamintojo atsakomybės principą įtvirtino nevienodai, todėl sudėtinga lyginti duomenis ir vertinti pakuočių atliekų perdirbimo efektyvumą. Svarbu ir tai, kad daugeliu atvejų gamintojų ar importuotojų atsakomybė už pakuotes apsiribojo reikalavimu dalyvauti kolektyvinės atsakomybės organizacijose, per kurias finansuojamas pakuočių atliekų tvarkymas šalyje.

Todėl įmokų už pakuočių atliekų tvarkymo organizavimą sumokėjimas ir reikalingų duomenų pateikimas dažnai buvo laikomi pagrindine atsakomybe. Tačiau toks požiūris neapima vieno svarbiausių aspektų – paties produkto ir jo pakuotės pritaikymo perdirbti.

NAUJAS REGULIAVIMAS – DAUGIAU ATSAKOMYBIŲ

2025 m. priimtas Pakuočių ir pakuočių atliekų reglamentas situaciją keičia iš esmės. Dokumente nustatytos aiškios atsakomybės verslui – vien įmokų už pakuočių atliekų tvarkymo organizavimą nebepakaks. Reglamentas numato įsipareigojimus, susijusius su verslo procesų pritaikymu žiedinės ekonomikos principams.

Jeigu ankstesniuose teisės aktuose verslo atsakomybės dažniausiai buvo formuluojamos kaip siektinas rezultatas, šiandien jau turime aiškius tikslus, konkrečius rodiklius, terminus ir priemones, kurios bus taikomos jų nepasiekus.

Pagrindiniai pokyčiai

SRITIS	IKI REGLAMENTO	PO REGLAMENTO ĮSIGALIOJIMO
Gamintojo atsakomybės apimtis	Daugiausia orientuota į atliekų surinkimo ir perdirbimo finansavimą	Atsakomybė apima visą pakuotės gyvavimo ciklą – nuo dizaino iki pakartotinio naudojimo ir perdirbimo
Pakuotės dizainas	Mažiau aiškių reikalavimų dėl perdirbamumo	Visos pakuotės turės būti pritaikytos jas perdirbti (angl. „design for recycling“)
Perteklinė pakuotė	Bendrieji reikalavimai, daug interpretacijų valstybėse	Nustatomi konkretūs perteklinės pakuotės ribojimai ir tuščios vietos mažinimas
Vienkartinės pakuotės	Plačiai naudojamos daugelyje sektorių	Dalis vienkartinių pakuočių bus draudžiamos arba ribojamos
Pakartotinis naudojimas	Dažniausiai savanoriškas	Iškelti privalomi daugkartinio naudojimo tikslai tam tikriems sektoriams
Perdirbto plastiko naudojimas	Riboti arba nevienodi reikalavimai	Privalomas minimalus perdirbto plastiko kiekis tam tikrose plastikinėse pakuotėse
Ženklinimas vartotojams	Skirtingi ženklinimo standartai Europos Sąjungos šalyse	Vienoda Europos Sąjungos ženklinimo sistema rūšiavimui ir medžiagoms identifikuoti
Finansavimas	Daugiausia už atliekų surinkimą ir tvarkymą	Finansinė atsakomybė išplečiama, įtraukiant prevenciją, pakartotinį naudojimą, informavimą
Duomenų teikimas	Nacionaliniai skirtumai, nevienodos sistemos	Griežtesni ir vienodesni Europos Sąjungos duomenų ataskaitų reikalavimai
Elektroninė prekyba	Dažnai sunkiau kontroliuojama	Griežtesnė atsakomybė importuotojams ir nuotolinei prekybai
Žiedinė ekonomika	Daugiau orientuota į atliekų tvarkymą	Pagrindinis tikslas – mažinti atliekų susidarymą ir išlaikyti medžiagas ekonomikoje
Gamintojų pareigos	Dažnai apsiribodavo mokesčiais organizacijoms	Didesnė atsakomybė už realius rezultatus ir atitiktį reglamento reikalavimams
Harmonizavimas Europos Sąjungos mastu	Skirtingos nacionalinės rūšiavimo taisyklės	Vienodos taisyklės visoje Europos Sąjungoje, nes taikomas reglamentas, o ne direktyva

KIEKVIENA PAKUOTĖ – RŪPESTIS TIEK VERSLUI, TIEK ATLIEKŲ TVARKYTOJAMS

Reglamente numatytiems reikalavimams įgyvendinti būtinas glaudus visų grandžių, dalyvaujančių produkto gyvavimo cikle (nuo technologų, kuriančių pakuotes, iki atliekų surinkėjų, rūšiuotojų bei perdirbėjų), bendradarbiavimas.

Pavyzdžiui, gamintojui, nusprendusiam keisti pakuotę, būtina įvertinti naujos pakuotės technines galimybes ir jos tinkamumą produktui. Tai klausimai, į kuriuos atsakymus padės rasti technologai. Svarbus ir dizainerio vaidmuo – reglamentas numato reikalavimus pakuočių ženklinimui, privalomą piktogramų naudojimą, draudimą naudoti nepatvirtintus ekologiškumo ženklus.

Būtinas glaudesnis bendradarbiavimas su pakuočių tiekėjais, kurie turi pateikti informaciją apie pakuotės sudedamąsias dalis – medžiagos rūšį, pavojingųjų medžiagų ribas, naudojamos antrinės žaliavos kiekius.

Vertinant, ar pakuotės iš tiesų gali būti perdirbtos, atsižvelgiama į galimybes jas surinkti atskirai – ar įmanoma surinkti iš gyventojų pakankamą tam tikros rūšies pakuočių kiekį, taip pat į tai, kokios techninės galimybės konkrečios rūšies pakuotes atrūšiuoti iš bendro pakuočių atliekų srauto ir jas perdirbti ekonomiškai pagrįstu būdu bei atstumu.

„ŽALIASIS TAŠKAS“: PARTNERIS ĮGYVENDINANT GAMINTOJŲ ATSAKOMYBĘ

„Žaliasis taškas“ – pakuočių atliekų tvarkymo organizacija, vienijanti per 3,5 tūkst. gamintojų ir importuotojų, kurie Lietuvoje išleidžia į rinką supakuotus produktus bei gaminius. „Žaliasis taškas“ užtikrina išplėstinės gamintojų atsakomybės pareigų įgyvendinimą – savo narių įmokas už pakuočių atliekų sutvarkymą panaudoja atskiro pakuočių atliekų surinkimo infrastruktūrai vystyti bei plėsti, pakuočių atliekoms surinkti iš gyventojų, jas paruošti bei perdirbti.

„Žaliasis taškas“ yra atsakingas už visuomenės švietimą pakuočių atliekų prevencijos, tinkamo rūšiavimo klausimais, todėl kasmet vykdo plačią edukacinę programą, skirtą įvairioms visuomenės grupėms. Taip pat „Žaliasis taškas“ konsultuoja savo narius pakuočių ir pakuočių atliekų apskaitos, deklaracijų pildymo klausimais, informuoja apie teisėkūros pasikeitimus bei padeda užtikrinti tinkamą pareigų vykdymą.

RŪŠIUOKIME visas pakuočių atliekas!

ŽALIASIS TAŠKAS

Plastikinės bei kombinuotos pakuotės

Namų švaros produktų pakuotės

Kosmetikos ir higienos produktų pakuotės

Metalinės pakuotės

Medinės pakuotės

Popierinės ir kartoninės pakuotės

Stikliniai buteliai ir stiklainiai

Kartoninės siuntinių dėžės

Stiklinės kosmetikos pakuotės

Popieriniai pakuočių užpildai

Stiklo pakuočių duženos

Daugiau apie rūšiavimą: www.zaliasistaskas.lt | Žaliasis taškas:

KRYPTIS AIŠKI – REALUS POKYTIS PRIKLAUSYS NUO ĮGYVENDINIMO

Šiandien jau aišku, kad pakuočių sektoriaus pokyčiai neapsiribos vien naujais reikalavimais ar papildomomis verslo pareigomis. Jie keičia pačią pakuotės sampratą – nuo trumpalaikio produkto atributo iki svarbios žiedinės ekonomikos grandies.

Šiame leidinyje aptarti pavyzdžiai rodo, kad dalis sprendimų jau sėkmingai veikia praktikoje. Verslas optimizuoja pakuotes, investuoja į perdirbamumą, diegia daugkartinio naudojimo sistemas ir ieško būdų mažinti atliekų kiekį. Kiti sprendimai dar tik formuojasi ir artimiausiais metais bus išbandyti platesniu mastu.

Todėl svarbiausias klausimas šiandien nebėra, ar pokyčiai įvyks. Klausimas – kaip greitai ir kaip sėkmingai skirtingi rinkos dalyviai sugebės prie jų prisitaikyti.

Nuo to priklausys ne tik reglamento reikalavimų įgyvendinimas, bet ir tai, ar pakuotė ateityje taps atliekų problema, ar vertingu ištekliumi, kuo ilgiau išliekančiu ekonomikos cikle.

Pakuočių ateitis kuriama jau šiandien. O tai, kokia ji bus po dešimtmečio, priklausys nuo sprendimų, kuriuos priimame dabar.

ŽALIASIS TAŠKAS
ŠIUKŠLIŲ ŠERIFAS ĮSPĖJA:
NELIŪDINK GAMTOS.
RŪŠIUOK PAKUOTES
Į JOMS SKIRTUS KONTEINERIUS.
DI

LEIDINYJE KALBINTI EKSPERTAI:

Prof. dr. Albinas ŽILINSKAS – Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto profesorius;

Živilė RAMOŠKIENĖ – „Ecogrant“ vadovė, tarptautinė RecyClass auditorė;

Monika PIVORAITĖ – buvusi „Mantinga Group“ komunikacijos vadovė;

Irena VITKAUSKIENĖ – PET LIETUVA asociacijos vadovė;

Valdonė DAUGĖLAITĖ – „Cup Cup“ įkūrėja ir vadovė;

Jurgita GIRŽADIENĖ – „Smurfit Westrock“ tvarumo ir „Better Planet Packaging“ direktorė;

Edvinas ČERNIŠOVAS – „Omniva“ siuntų skirstymo vadovas Lietuvoje;

Jūratė RUDIENĖ – „Radisson Hotel Kaunas“ direktorė;

Gintaras VARNAS – VšĮ „Užstato sistemos administratorius“ vadovas;

Renata IGARIENĖ – „OMG Bubble Tea“ kokybės vadovė;

Asta BURBAITĖ – „Žaliojo taško“ marketingo ir komunikacijos vadovė.

ŽALIASIS
TAŠKAS

ŽALIASIS
TAŠKAS